

Deelonderzoek 3   Het verslag van de Raad van Commissarissen

Deelonderzoek 3 Het verslag van de Raad van Commissarissen _____ 115

1. Inleiding	118
1.1. Kwantitatieve analyse	118
1.1.1. Juridische kader: directe eisen	119
1.1.2. Juridisch kader: indirecte eisen	120
1.2. Kwalitatieve analyse	120
2. Bevindingen	122
2.1. Omvang RvC-verslag en Corporate Governance hoofdstuk	122
2.2. Hoofdlijnen remuneratierapport	123
2.3. RvC-verslag onderdeel jaarverslag	124
2.4. Biografische gegevens commissarissen	124
2.5. Melden frequente afwezigheid	127
2.6. Melding strategie- en risicobespreking	128
2.7. Melding onafhankelijkheids criterium	130
2.8. Commissies	132
2.8.1. Samenstelling commissies	132
2.8.2. Aantal vergaderingen commissies	133
2.8.3. Belangrijkste onderwerpen commissies	134
2.9. Afwijken doelstelling profielschets	135
2.10. Aanbeveling interne auditfunctie	136
2.11. Toezichtthema's	137
2.11.1. Realisatie doelstellingen	138
2.11.2. Strategie en risico's	138
2.11.3. Interne risicobeheersings- en controlesystemen	139
2.11.4. Financiële verslaggevingsproces	139
2.11.5. Naleving wet- en regelgeving	140
2.11.6. Verhouding tot aandeelhouders	140
2.11.7. Relevante aspecten van maatschappelijk verantwoord ondernemen	140
2.11.8. Melding gevolgen economische crisis in RvC-verslag	141
2.12. Aantal vergaderingen RvC en commissies	143
3. Samenvatting bevindingen	147
3.1. Kwantitatieve analyse	147
3.1.1. Algemeen	147
3.1.2. Per variabele – enkele bijzonderheden	147
3.2. Kwalitatieve analyse	148
3.2.1. Algemeen	148
3.2.2. Per variabele – enkele bijzonderheden	148
4. Literatuuronderzoek	151
4.1. Literatuur – eerder onderzoek	151
4.1.1. Kwantitatieve data – eerder verrichte onderzoeken	151
4.1.2. RvC-verslag door de jaren heen - kwalitatief	159
4.2. Overige literatuur en regelgeving	160
5. Rechtsvergelijking	163
5.1. Het Verenigd Koninkrijk	163
5.2. Duitsland	167
6. Belangrijkste conclusies interviews	170

7	Conclusies en aanbevelingen	173
	Bijlage A: Biografische gegevens commissarissen	177
	Bijlage B: Indirecte eisen RvC-verslag	178
	Literatuurlijst	179

1. Inleiding

Een nieuw onderwerp in dit onderzoek over boekjaar 2010 ten opzichte van de onderzoeken over de boekjaren 2008 en 2009 betreft het verslag van de Raad van Commissarissen (hierna: 'RvC-verslag'). Dit verslag is één van de voornaamste middelen waarmee de Raad van Commissarissen (hierna: 'RvC') verantwoording aflegt over het door hem uitgeoefende toezicht in het voorgaande boekjaar. Het RvC-verslag dient dan ook een belangrijke bijdrage te leveren aan de door de Nederlandse Corporate Governance Code 2008 (hierna: 'Code 2008') nagestreefde transparantie en herstel van vertrouwen in het ondernemingsbestuur. Onder goed toezicht wordt ingevolge de Preambule bij de Code 2008 tevens verstaan het afleggen van verantwoording over het uitgeoefende toezicht.¹ Om de bijdrage van het RvC-verslag aan goed toezicht en transparantie nader te onderzoeken, zijn de RvC-verslagen over het boekjaar 2010 op systematische en objectieve wijze aan zowel een kwantitatieve als kwalitatieve analyse onderworpen. De twee onderzoeksvragen betreffen:

- (i) In hoeverre worden de bepalingen uit de Code 2008 die eisen stellen aan het RvC-verslag nageleefd?
- (ii) Wat is de informatieve waarde van de RvC-verslagen?

In de hiernavolgende paragrafen zullen allereerst de vereisten worden besproken die de Code 2008 aan het RvC-verslag stelt. Vervolgens komen in het tweede hoofdstuk zowel de verzamelde kwantitatieve gegevens als de kwalitatieve analyse van de naleving van de betreffende bepalingen aan de orde. In hoofdstuk 3 is een beknopt overzicht te vinden van de meest relevante c.q. meest opvallende bevindingen. In de hoofdstukken 4 en 5 zal een vergelijking worden gemaakt met eerder empirisch onderzoek naar het RvC-verslag, zal een overzicht worden gegeven van relevante literatuur en wordt een rechtsvergelijking met het Verenigd Koninkrijk en Duitsland gemaakt. In hoofdstuk 6 worden de belangrijkste conclusies voortgekomen uit de interviews weergegeven. Tot slot zullen in het laatste hoofdstuk enkele onduidelijkheden worden besproken en worden tevens enkele voorstellen voor verbetering/aanvulling van de Code 2008 gepresenteerd.

1.1. Kwantitatieve analyse

De kwantitatieve analyse heeft tot doel op systematische wijze te onderzoeken in hoeverre RvC-verslagen voldoen aan de codebepalingen, zonder dat daaraan een subjectieve waardering wordt gegeven. Daarbij hebben wij in ieder geval een onderscheid gemaakt tussen de drie volgende situaties: (i) de betreffende informatie is niet opgenomen in het RvC-verslag; (ii) de informatie is opgenomen in het RvC verslag; en (iii) de informatie is opgenomen in de omgeving van het RvC-verslag. Bij de laatstgenoemde mogelijkheid moet bijvoorbeeld worden gedacht aan informatie die is opgenomen in het Corporate Governance-hoofdstuk (CG-hoofdstuk) of op de website van de vennootschap.

De Code 2008 stelt bepaalde eisen aan de inhoud van het RvC-verslag. Ten behoeve van dit onderzoek is onderscheid gemaakt tussen zogenoemde 'directe' en 'indirecte' eisen. Het naleven van Bpb III.1.7, het vermelden van (de wijze van) de evaluatie van de RvC, de individuele commissarissen en de afzonderlijke commissies, is in onderhavig deelonderzoek buiten beschouwing gelaten, nu deze bepaling, inclusief de wijze waarop hierover verantwoording wordt afgelegd in het RvC-verslag, hiervoor is behandeld in deelonderzoek (2) inzake de evaluatieverplichting.

---

¹ Zie punt 8 van de preambule bij de Code 2008.

1.1.1. Juridische kader: directe eisen

Onder de 'directe' eisen dienen te worden begrepen die eisen aan het RvC-verslag die rechtstreeks uit de Code 2008 volgen. Het betreft de volgende bepalingen:

Principe II.2 (hoofdpijnen remuneratierapport)

(...) Het verslag van de raad van commissarissen bevat de hoofdpijnen van het remuneratierapport betreffende het bezoldigingsbeleid van de vennootschap. Hierin wordt in begrijpelijke en inzichtelijke termen op transparante wijze verantwoording afgelegd over het gevoerde bezoldigingsbeleid en een overzicht gegeven van het te voeren bezoldigingsbeleid.(...)

Best practice bepaling (hierna: 'Bpb') III.1.2

Van de jaarstukken van de vennootschap maakt deel uit een verslag van de raad van commissarissen.

Bpb III.1.3

Van elke commissaris wordt in het verslag van de raad van commissarissen opgave gedaan van a) geslacht; b) leeftijd; c) beroep; d) hoofdfunctie; e) nationaliteit; f) nevenfuncties voor zover deze relevant zijn voor de vervulling van de taak als commissaris; g) tijdstip eerste benoeming; en h) lopende termijn waarvoor commissaris is benoemd.

Bpb III.1.5

(...) Het verslag van de raad van commissarissen vermeldt welke commissarissen frequent afwezig zijn geweest bij de vergaderingen van de raad van commissarissen.

Bpb III.1.7

(...) Het verslag van de raad van commissarissen vermeldt op welke wijze de evaluatie van de raad van commissarissen, de afzonderlijke commissies en de individuele commissarissen heeft plaatsgevonden.

Bpb III.1.8

De raad van commissarissen bespreekt in ieder geval eenmaal per jaar de strategie en de voornaamste risico's verbonden aan de onderneming, de uitkomsten van de beoordeling door het bestuur van de opzet en werking van de interne risicobeheersings- en controlesystemen, alsmede eventuele significante wijzigingen hierin. Van het houden van de besprekingen wordt melding gemaakt in het verslag van de raad van commissarissen.

Bpb III.2.3

Het verslag van de raad van commissarissen vermeldt dat naar het oordeel van de raad is voldaan aan het in best practice bepaling III.2.1 bepaalde en, indien van toepassing, geeft daarbij aan welke commissaris de raad als niet-onafhankelijk beschouwt.

Bpb III.5.2

Het verslag van de raad van commissarissen vermeldt de samenstelling van de commissies, het aantal vergaderingen van de commissies en de belangrijkste onderwerpen die aan de orde zijn gekomen.

Bpb III.3.1

(...) In de profielschets wordt ingegaan op de voor de vennootschap relevante aspecten van diversiteit in de samenstelling van de raad en wordt vermeld welke concrete doelstelling de raad ten aanzien van diversiteit hanteert. Voor zover de bestaande situatie afwijkt van de nagestreefde situatie, legt de raad van commissarissen hierover verantwoording af in het verslag van de raad van commissarissen en geeft hij tevens aan hoe en op welke termijn hij verwacht dit streven te realiseren.

Bpb V.3.3

Indien een interne auditfunctie ontbreekt, evalueert de auditcommissie jaarlijks of er behoefte bestaat aan een interne auditor. Aan de hand van deze evaluatie doet de raad van commissarissen hierover, op voorstel van de auditcommissie, een aanbeveling aan het bestuur en neemt deze op in het verslag van de raad van commissarissen.

1.1.2. Juridisch kader: indirecte eisen

Onder 'indirecte' eisen dient te worden verstaan die eisen die niet expliciet in één codebepaling zijn opgenomen, maar impliciet uit de samenhangende codebepalingen volgen. Als indirecte eis is ten behoeve van dit onderzoek de volgende geformuleerd.

Uit **Bpb III.1.2** volgt dat in het RvC-verslag de RvC verslag doet van zijn werkzaamheden in het boekjaar. Ingevolge **Bpb III.1.6** omvatten deze werkzaamheden onder andere het toezicht op het bestuur inzake

- a) de realisatie van de doelstellingen van de vennootschap;
- b) de strategie en de risico's verbonden aan de ondernemingsactiviteiten;
- c) de opzet en de werking van de interne risicobeheersings- en controlesystemen;
- d) het financiële verslaggevingsproces;
- e) de naleving van wet- en regelgeving;
- f) de verhouding met aandeelhouders; en
- g) de voor de onderneming relevante maatschappelijke aspecten van ondernemen.

Ten behoeve van het onderzoek naar de naleving van deze bepalingen, hebben wij onderzocht in hoeverre deze thema's in het RvC-verslag worden besproken.

1.2 Kwalitatieve analyse

Om het inzicht te vergroten in de RvC-verslagen is voorts een kwalitatieve analyse toegepast. Waar de kwantitatieve analyse tot doel heeft na te gaan in hoeverre bepaalde informatie al dan niet in de (omgeving van de) RvC-verslagen is opgenomen, ziet de kwalitatieve analyse met name op de vraag op welke wijze de informatieverstrekking heeft plaatsgevonden. De kwalitatieve analyse is alleen uitgevoerd voor zover tijdens de kwantitatieve analyse is gebleken dat in ieder geval melding is gemaakt van de vereiste informatie. De volgende variabelen zijn nader onderzocht:

- (i) De vermelding van de biografische gegevens van commissarissen;
- (ii) De vermelding van frequente afwezigheid van commissarissen;
- (iii) De vermelding van de strategie- en risicobespreking;
- (iv) De vermelding van het onafhankelijkheids criterium;
- (v) De vermelding van samenstelling en functioneren van commissies; en
- (vi) De vermelding van de toezichtthema's van de RvC.

Een kwalitatieve analyse van Bpb III.3.1, het opnemen in het jaarverslag van een verantwoording over het afwijken van de doelstelling met betrekking tot diversiteit in de profielschets, is achterwege gelaten bij dit deelonderzoek, nu deelonderzoek (1) inzake de diversiteit hierbij uitgebreid stil heeft gestaan.

Bij bovenstaande variabelen is een onderscheid gemaakt tussen de navolgende categorieën subjectieve waarderungen:

0 = neutraal

Deze code houdt in dat in het RvC-verslag melding is gemaakt van het verlangde feit, maar dat dit op zeer abstracte wijze is gebeurd. Er wordt geen aanvullende informatie verstrekt over de wijze waarop de RvC invulling heeft gegeven aan de desbetreffende taak. Deze waardering geeft aan dat in belangrijke mate sprake is van standaardisatie.

+ = uitgebreid

Niet alleen wordt voldaan aan de codebepaling, ook verschaft de RvC extra informatie over zijn werkzaamheden. Deze extra informatie kan bestaan uit een opsomming van bepaalde belangrijke gebeurtenissen, maar ook uit overwegingen en besluitvorming van de RvC.

Extra waarderungen

Een tweetal extra subjectieve waarderungen is bij sommige codebepalingen toegepast, om een duidelijk onderscheid te waarborgen. Dit betreft de hiernavolgende:

- = onvoldoende

Hoewel in zekere zin voldaan wordt aan de codebepaling, ontbreekt bepaalde wezenlijke informatie of wordt onjuiste informatie verstrekt.

++ = zeer uitgebreid

Waar de (+) categorie in deze gevallen ziet op een (zeer) uitgebreide opsomming van bijvoorbeeld taken/gebeurtenissen, wordt de (++) waardering gegeven aan die verslagen die niet alleen (aanvullende) objectieve gegevens vermelden, maar ook enkele subjectieve overwegingen bevatten. Onder deze overwegingen worden onder meer begrepen het weergeven van een visie of een oordeel over bepaalde situaties.

2. Bevindingen

2.1 Omvang RvC-verslag en Corporate Governance hoofdstuk

De eerste variabele betreft de omvang van het RvC-verslag en het Corporate Governance-hoofdstuk (hierna: CG-hoofdstuk) zoals opgenomen in het jaarverslag van de vennootschap. De steekproef bestaat uit 101 fondsen, waarvan drie fondsen een one-tier board hebben. Eén van deze fondsen heeft in het jaarverslag geen separaat verslag van de commissies opgenomen (maar wel een beknopt Chairman's statement). De twee overige fondsen hebben verslagen van (enkele) commissies en tevens een Chairman's statment opgenomen. Alle drie de fondsen zijn bij deze variabele buiten beschouwing gelaten.

Ter vergelijking wordt ook de omvang van het CG-hoofdstuk vermeld. Het RvC-verslag geeft een beschrijving van de activiteiten van de RvC in het afgelopen boekjaar. Het CG-hoofdstuk is in het merendeel van de gevallen algemener van aard, in die zin dat het minder is toegespitst op de activiteiten in het boekjaar. In het CG-hoofdstuk worden doorgaans de hoofdlijnen van de corporate governance structuur van de vennootschap beschreven, waarbij veelal een aparte sectie is gewijd aan de taken van de RvC. Voorts wordt in dit hoofdstuk ook ingegaan op de naleving van de Code 2008. Het CG-hoofdstuk kent daarmee een meer statisch karakter dan het RvC-verslag.

Het komt regelmatig voor dat informatie die op grond van de Code 2008 in het RvC-verslag vermeld dient te worden, in het CG-hoofdstuk wordt opgenomen. Voorbeelden hiervan zijn onder meer de vermelding van de biografische gegevens van de commissarissen (Bpb III.1.3), het vermelden van de toezichtstaken van de RvC (Bpb III.1.6), de melding over het al dan niet voldoen aan het onafhankelijkheids criterium (Bpb III.2.3) en de samenstelling en taken van de commissies (Bpb III.5.2). In sommige gevallen wordt letterlijk uit de Code 2008 geciteerd; onder meer de toezichttaken van de RvC zoals verwoord in Bpb III.1.6 worden regelmatig letterlijk overgenomen. Daardoor vertonen de paragrafen gewijd aan de RvC in het CG-hoofdstuk in veel gevallen tevens grote overeenkomsten met de reglementen inzake het functioneren van de RvC.

Tabel 3.1 geeft een overzicht van de omvang van de RvC-verslagen en het CG-hoofdstuk, uitgesplitst naar index.

Tabel 3.1
Omvang verslagen

	AEX		AMX		AScX		Lokaal		Totaal	
Aantal fondsen	18		24		21		35		98	
Verslag/hoofdstuk*	RvC	CG	RvC	CG	RvC	CG	RvC	CG	RvC	CG
Gemiddelde	6,4	8,3	6,3	6,9	5,2	6,2	3,6	5,7	5,1	6,6
Mediaan	6	8	5,5	6	5	6	3	5	4	6
Standaarddeviatie	3,2	3,3	3,3	4,1	2,2	5,2	2	3,6	2,9	4,1
Minimum	3	2	2	2	2	1	1	0	1	0
Maximum	13	16	14	18	10	24	10	15	14	24

* RvC = RvC-verslag en CG = CG-hoofdstuk

De omvang van de verslagen is afgerond op gehele pagina's. Als kanttkening moet hierbij worden geplaatst dat de omvang een indicatie vormt, nu de lay-out van de jaarverslagen sterk kan verschillen. Indien de biografische gegevens van de commissarissen in het jaarverslag direct voor of na het RvC-verslag zijn vermeld, zijn deze voor het bepalen van de omvang van het RvC-verslag meegeteld. Indien het RvC-verslag deel uitmaakt van het CG-hoofdstuk, is de omvang van het CG-hoofdstuk hiervoor gecorrigeerd.

De omvang van het RvC-verslag is gemiddeld 5,1 pagina's en de omvang van het CG-hoofdstuk is gemiddeld 6,6 pagina's. Uit de tabel kan verder worden afgeleid dat de omvang van zowel het RvC-verslag als van het CG-hoofdstuk afneemt naar gelang de fondsomvang afneemt. Voor AEX-vennootschappen is de gemiddelde omvang respectievelijk 6,4 en 8,3 pagina's, terwijl dit voor lokale fondsen 3,6 en 5,7 pagina's betreft. De standaarddeviatie en het minimum en maximum maken duidelijk dat er vrij grote verschillen tussen de individuele vennootschappen bestaan. De omvang van de RvC-verslagen varieert van één tot veertien pagina's. Het (rekenkundig) gemiddelde is groter dan de mediaan, wat duidt op een rechts-scheve verdeling, met enkele uitschieters naar boven.

2.2 Hoofdlijnen remuneratierapport

Op grond van Principe II.2 van de Code 2008 dient de RvC in zijn verslag de hoofdlijnen van het remuneratierapport op te nemen. Tabel 3.2 verschaft inzicht in het aantal raden van commissarissen dat heeft voldaan aan deze bepaling. Daarbij is onderscheid gemaakt tussen die verslagen waarbij de hoofdlijnen, zoals door de Code 2008 wordt verlangd, in het RvC-verslag zijn opgenomen en die RvC-verslagen waarin een verwijzing naar het remuneratierapport is opgenomen. Voorts heeft een enkele RvC de hoofdlijnen van het remuneratierapport elders vermeld, bijvoorbeeld in het CG-hoofdstuk.

Tabel 3.2
Hoofdlijnen remuneratierapport

Principe II.2	AEX	AMX	AScX	Lokaal	Totaal
Aantal fondsen	18	24	21	35	98
Geen hoofdlijnen aanwezig	0	0	1	8	9
Hoofdlijnen aanwezig in RvC-verslag	9	15	9	19	52
Verwijzing in RvC-verslag naar remuneratierapport	9	9	9	7	34
Hoofdlijnen aanwezig in omgeving RvC-verslag	0	0	2	1	3

Er is een aanzienlijk aantal fondsen waar in het RvC-verslag is volstaan met een verwijzing naar het remuneratierapport. In een aantal gevallen lijkt dit te kunnen worden verklaard door het feit dat het remuneratierapport onderdeel uitmaakt van het jaarverslag. Bij andere vennootschappen is het remuneratierapport te vinden op de website. Indien de hoofdlijnen van het remuneratierapport (c.q. bezoldigingsbeleid) wel zijn opgenomen in het RvC-verslag, betreft dit in het merendeel van de gevallen een zeer uitgebreide uiteenzetting waarbij in sommige gevallen ook de hoofdlijnen van de bezoldiging van de commissarissen worden beschreven. Hiertoe bestaat op grond van de Code 2008 geen verplichting. De bij de meeste raden van commissarissen uitgebreide aandacht voor de bezoldiging van bestuurders, inclusief de

beloningscomponenten hiervan, zou kunnen worden verklaard door de maatschappelijke en politieke belangstelling voor dit onderwerp.

Er zijn in totaal negen fondsen die in het geheel geen melding maken van de hoofdlijnen van het remuneratierapport en tevens geen verwijzing bevatten naar het remuneratierapport. Dit betreft één AScX-fonds en acht lokale fondsen. Bij de helft van de AEX-fondsen maakt van het RvC-verslag deel uit een beschrijving van de hoofdlijnen van het remuneratierapport; de andere helft van de raden van commissarissen verwijst naar het remuneratierapport. De AMX-fondsen scoren op dit punt beter; vijftien van de 24 RvC-verslagen bevatten de hoofdlijnen van het remuneratierapport. De kleinere fondsen kennen lagere nalevingspercentages: ongeveer 43 procent van de AScX-vennootschappen en 54 procent van de lokale fondsen vermeldt de hoofdlijnen van het remuneratierapport in het RvC-verslag.

2.3 RvC-verslag onderdeel jaarverslag

Op grond van Bpb III.1.2 dient van het jaarverslag een verslag van de RvC deel uit te maken. Alle in dit onderzoek betrokken vennootschappen voldoen aan deze bepaling, met uitzondering van de drie vennootschappen met een one-tier board. Van de jaarverslagen van deze vennootschappen maakt geen deel uit een verslag van de non-executives inzake de uitoefening van hun toezichthoudende werkzaamheden in boekjaar 2010. Van de jaarverslagen van twee vennootschappen met een one-tier board maken wel deel uit enkele verslagen van de commissies, onder meer van de auditcommissie. Bij alle drie de one-tier vennootschappen is bovendien een Chairman's statement opgenomen.

2.4 Biografische gegevens commissarissen

Op grond van Bpb III.1.3 dienen in het RvC-verslag te worden opgenomen enkele in deze bepaling genoemde biografische gegevens van commissarissen. Tabel 3.3 geeft weer in hoeverre deze gegevens in de onderzochte RvC-verslagen zijn opgenomen dan wel elders zijn vermeld. Indien de personalia van de commissarissen vlak voor of na het RvC-verslag in het jaarverslag zijn opgenomen, worden deze gerekend als 'vermeld in het RvC-verslag'.

Onder 'beroep' is in het kader van dit onderzoek verstaan een aparte vermelding van de professe van de desbetreffende persoon, zoals bijvoorbeeld accountant, advocaat, adviseur, etc. Deze keuze is gemaakt om een duidelijk onderscheid te bewerkstelligen tussen de vermelding van een beroep en het weergeven van de hoofdfunctie, bijvoorbeeld 'lid raad van bestuur vennootschap X'.

Tabel 3.3
Biografische gegevens commissarissen

Bpb III.1.3	AEX	AMX	AScX	Lokaal	Totaal
Aantal fondsen	20	24	21	36	101
Panel A					
Geslacht	19	21	20	31	91
Leeftijd	20	24	21	34	99
Beroep	3	6	7	5	21
Hoofdfunctie	20	24	21	33	98
Nationaliteit	20	23	21	34	98
Relevante nevenfuncties	20	23	19	33	95
Tijdstip eerste benoeming	20	23	19	33	95
Lopende termijn	18	24	21	30	93
Panel B					
Kwalitatieve analyse					
-	0	0	0	1	1
0	14	17	13	27	71
+	4	4	2	5	15
++	2	3	6	3	14

Kwantitatieve gegevens

Bijna de helft van de in het onderzoek opgenomen fondsen vermeldt de personalia van de commissarissen elders dan in het RvC-verslag.² Veelvoorkomend is melding op de website, eventueel naast een weergave van de gegevens in het CG-hoofdstuk van het jaarverslag of een separaat hoofdstuk in het jaarverslag gewijd aan de personalia van zowel bestuurders als commissarissen.

In totaal zijn er vijftien fondsen die alle verlangde biografische gegevens vermelden; acht van deze fondsen hebben deze informatie opgenomen in het RvC-verslag, de overige zeven fondsen vermelden de gegevens in de omgeving van het RvC-verslag.

Het geslacht van de commissarissen wordt iets minder vaak weergegeven dan de overige gegevens, waarbij overigens de nuancering moet worden geplaatst dat veelal wel de voornaam van de commissaris is vermeld. Bij sommige fondsen worden bij de biografische gegevens van de commissarissen bovendien foto's geplaatst. Daardoor is het geslacht in alle gevallen wel te herleiden. Aangezien een foto, eventueel in combinatie met een voornaam, voldoende duidelijkheid verschaft over het geslacht van de desbetreffende persoon, zijn de fondsen die deze informatie verschaffen, gecodeerd als 'geslacht is vermeld'. Ook indien in de tekst gesproken wordt

² Zie hiervoor de tabel zoals weergegeven in Bijlage A, waarin een onderscheid is gemaakt tussen vermelding in het RvC-verslag en vermeldingen elders van de biografische gegevens.

van 'de heer' of 'mevrouw', is dit gecodeerd als 'geslacht is vermeld'. Indien geen expliciet geslacht wordt genoemd, maar alleen een voornaam wordt weergegeven is de code 'niet vermeld' toegekend. Het beroep van de commissaris wordt weinig vermeld. Het vermelden van het beroep zou meer inzicht kunnen verschaffen in de belangrijkste expertise c.q. deskundigheid van de desbetreffende commissaris. De vermelde nevenfuncties en hoofdfuncties zijn veelal algemeen van aard (meestal zijn dit verscheidene commissariaten en lidmaatschappen van raden van bestuur).

Kwalitatieve analyse

Bij de subjectieve beoordeling van deze variabele, is onderscheid gemaakt tussen de volgende waarderingen:

- = niet voldaan aan codebepaling (in het geheel geen vermelding van biografische gegevens)
- 0 = neutraal: met uitzondering van het beroep, worden alle verlangde gegevens verstrekt
- + = vermelding expertise/achtergrond van nieuw benoemde of herbenoemde leden
- ++ = vermelding expertise, achtergrond en/of opleiding van alle leden

Panel B van tabel 3.3 geeft deze waarderingen weer.

Zoals uit de tabel blijkt, is er één lokaal fonds dat in het geheel geen vermelding maakt van de biografische gegevens van de commissarissen. Het merendeel van de fondsen krijgt voor de wijze van vermelding een neutrale waardering. Bij deze neutrale waardering moet overigens worden aangetekend dat de meeste fondsen geen specifieke vermelding maken van het beroep.

Zowel de groep met een (+) waardering als de groep met (++) waarderingen omvat ongeveer 15 procent van de vennootschappen. Dit houdt in dat in totaal ongeveer 30 procent van de fondsen aanvullende gegevens verstrekt over de expertise, deskundigheid of opleiding van commissarissen. De groep vennootschappen met een (+) waardering kan grofweg verdeeld worden in twee categorieën:

- (i) De vennootschap verstrekt aanvullende informatie over de nieuw benoemde, herbenoemde of kandidaat-leden;
- (ii) Aanvullende informatie is gelegen in het vermelden van de opleiding en/of het beroep van alle commissarissen.

Een (++) waardering is gegeven aan die vennootschappen waarbij de expertise/deskundigheid van alle leden expliciet is weergegeven. Een voorbeeld hiervan zijn de RvC-verslagen waarin een diversiteitsprofiel is opgenomen. In totaal hebben in boekjaar 2010 drie vennootschappen een diversiteitsprofiel in hun RvC-verslag gepubliceerd.³ Het valt op dat bij de fondsen die een diversiteitsprofiel publiceren, alle vereiste expertisegebieden ruimschoots aanwezig zijn binnen de betreffende raden van commissarissen.

---

³ Daarnaast is het ook voorgekomen dat een diversiteitsprofiel in de profielschets wordt opgenomen.

2.5 Melden frequente afwezigheid

Ingevolge Bpb III.1.5 is de RvC verplicht melding te maken van (eventuele) frequente afwezigheid van commissarissen bij vergaderingen.

Kwantitatieve gegevens

Waar alle AEX-fondsen melding maken van (geen) frequente afwezigheid van commissarissen bij de vergaderingen van de RvC in het RvC-verslag, is er onder de AMX-, AScX- en met name de lokale fondsen een aantal dat hiervan geen melding maakt. Daarbij kan echter de vraag rijzen of de Code vereist dat deze informatie wordt verschaft indien sprake is van frequente afwezigheid onder de leden van de RvC of dat de RvC in alle gevallen moet melden dat al dan niet sprake is geweest van frequente afwezigheid.

Tabel 3.4
Frequente aanwezigheid

Bpb III.1.5	AEX	AMX	AScX	Lokaal	Totaal
Aantal fondsen	20	24	21	36	101
Panel A					
Frequente afwezigheid	20	20	16	21	77
Panel B					
Kwalitatieve analyse					
0	6	15	7	7	35
+	10	3	6	6	25
++	4	2	3	8	17

Kwalitatieve analyse

Aangezien, zoals hierboven reeds opgemerkt, uit de codebepaling niet direct kan worden afgeleid of de vermelding over afwezigheid in alle gevallen, dus ook wanneer geen sprake is geweest van frequente afwezigheid, moet worden opgenomen in het RvC-verslag, is ervoor gekozen onderscheid te maken tussen drie categorieën subjectieve waarderings:

- 0 = neutraal: vermeld wordt dat geen sprake is geweest van frequente afwezigheid.
  - +
  - ++
- = uitgebreid: aanvullende informatie over de aanwezigheid is verschaft door vermelding van aanwezigheidspercentages of -aantallen.
- = zeer uitgebreid: de aanwezigheid van individuele commissarissen wordt vermeld.

Onder de subjectieve waardering (++) vallen ook die fondsen die in het RvC-verslag hebben vermeld dat alle commissarissen tijdens alle vergaderingen aanwezig zijn geweest.

Uit bovenstaande tabel kan worden afgeleid dat 24 fondsen geen melding hebben gemaakt van de af- of aanwezigheid van commissarissen tijdens vergaderingen. Dit betreffen vier AMX-fondsen, vijf AScX-fondsen en

vijftien lokale fondsen. Deze zijn niet meegenomen in de subjectieve waardering. Zij zijn niet negatief gewaardeerd in verband met de vraag of ook melding moet worden gemaakt van niet-frequente afwezigheid. Dat dit mogelijk enigszins onduidelijk is, kan mede worden afgeleid uit het feit dat een kwart van de fondsen deze vermelding niet in het RvC-verslag heeft opgenomen. Bpb III.1.5 luidt voor zover hier relevant:

'(...). Het verslag van de raad van commissarissen vermeldt welke commissarissen frequent afwezig zijn geweest bij de vergaderingen van de raad van commissarissen.'

Om deze reden is ervoor gekozen alle vennootschappen die in het RvC-verslag vermelden dat 'geen sprake is geweest van frequente afwezigheid' neutraal te waarderen. Niettemin verschaft deze informatie weinig inzicht over de aanwezigheid van commissarissen tijdens vergaderingen. Dit hangt samen met het feit dat 'frequent' een niet erg duidelijk begrip is. Wanneer kan gesproken te worden van frequente afwezigheid?

Bijna een kwart van de fondsen krijgt bij deze variabele een (+) waardering. In deze gevallen is bijvoorbeeld een aanwezigheidspercentage genoemd.

Hoewel op grond van de Code niet noodzakelijk, zijn er enkele vennootschappen die tabellen opnemen met daarin de afwezigheid van elke individuele commissaris weergegeven.

2.6 Melding strategie- en risicobespreking

De RvC bespreekt, zo is in Bpb III.1.8 bepaald, ten minste eenmaal per jaar de strategie en de voornaamste risico's verbonden aan de onderneming, de uitkomsten van de beoordeling door het bestuur van de opzet en werking van de interne risicobeheersings- en controlesystemen, alsmede eventuele significante wijzigingen hierin. De RvC maakt in zijn verslag melding van het houden van deze bespreking.

Nu volgens de Code 2008 een afzonderlijke bespreking moet worden gewijd aan de hierboven genoemde thema's, is er bij deze variabele voor gekozen onderscheid te maken tussen die verslagen waarin een afzonderlijke bespreking wordt gemeld en die verslagen waarin is vermeld dat onder meer de strategie en risico's onderwerp zijn geweest van 'vergaderingen' c.q. 'besprekingen'. Dit onderscheid is terug te zien in de hiernavolgende tabel 3.5.

Tabel 3.5
Strategie- en risicobespreking

Bpb III.1.8	AEX	AMX	AScX	Lokaal	Totaal
Aantal fondsen	20	24	21	36	101
Panel A					
Melding bespreking in RvC-verslag	13	11	13	11	48
Elders melding van bespreking	1	0	0	1	2
Geen melding van aparte strategie- en risicobespreking, wel aandacht voor deze thema's in het verslag	6	13	8	22	49

	AEX	AMX	AScX	Lokaal	Totaal
Panel B					
Kwalitatieve analyse					
-	0	0	0	2	2
0	8	14	11	27	60
+	10	6	7	6	29
++	2	4	3	1	10

Kwantitatieve gegevens

Bij een strikte interpretatie van de codebepaling, behoort Bpb III.1.8 tot één van de minst nageleefde bepalingen. De vraag is echter of dit terecht is. Sommige RvC-verslagen bevatten dan wel geen melding van het houden van een afzonderlijke strategie- en risicobespreking, maar gaan niettemin zeer uitgebreid in op c.q. hebben veel aandacht voor strategie- en risicogerelateerde zaken. Hiermee wordt echter formeel niet voldaan aan Bpb III.1.8.

Zoals uit bovenstaande tabel kan worden afgeleid, is er een significante groep fondsen, nagenoeg 50 procent, die geen melding maakt van het houden van een afzonderlijke bespreking, maar waarbij in het RvC-verslag wel aandacht wordt besteed aan deze toezichtthema's. Er zijn twee fondsen die in het geheel geen aandacht besteden aan deze onderwerpen.⁴

Kwalitatieve analyse

Zoals uit de kwantitatieve gegevens al naar voren is gekomen, wordt door veel fondsen geen expliciete melding gemaakt van een afzonderlijke strategie- en risicobespreking, maar wordt veelal wel aangegeven dat aandacht is geweest voor strategie en risico's tijdens vergaderingen en worden hierover in sommige gevallen ook nadere inhoudelijke uiteenzettingen gegeven.

De volgende categorieën subjectieve waarderingen kunnen worden onderscheiden:

- = onvoldoende: geen melding van bespreking of aandacht voor strategie en risico's.
- 0 = neutraal: het houden van de bespreking is gemeld of er is gemeld dat aandacht is geweest voor de strategie en risico's.
- + = uitgebreid: de inhoud van de bespreking wordt summier weergegeven.
- ++ = zeer uitgebreid: niet alleen wordt de feitelijke inhoud van de bespreking nader uiteengezet, ook worden enkele oordelen/visies op de strategie en risico's door de RvC vermeld.

Twee fondsen hebben in het geheel geen aandacht in het RvC-verslag voor de strategie- en risico(bespreking); noch een afzonderlijke bespreking wordt vermeld, noch is aandacht voor de strategie en risico's tijdens vergaderingen.

Omdat naar onze mening naast het melden van een afzonderlijke strategie- en risicobespreking ook het melden van de aandacht voor strategie en risico's tijdens vergaderingen inzicht verschaft, hebben wij alle fondsen die dergelijke informatie verstrekken neutraal gewaardeerd. Daarbij moet overigens wel als

⁴ Uit de tabel kan worden afgeleid dat in totaal 99 fondsen van de 101 in de steekproef opgenomen fondsen ofwel melding maken van een afzonderlijke strategie- en risicobespreking ofwel aandacht hebben in het RvC-verslag voor deze thema's.

kanttekening worden geplaatst dat de uiteenzetting van strategie en risico's bij die vennootschappen die melden dat deze tijdens het boekjaar aan de orde zijn geweest in sommige gevallen zeer uitgebreid is en derhalve in sommige gevallen meer inzicht verschaft dan de enkele melding 'er is een tweedaagse strategie- en risicobespreking' geweest.

Een (+) waardering is onder meer gegeven aan die fondsen die enige informatie verschaffen over de onderwerpen die tijdens de strategie- en risicobespreking aan de orde zijn geweest.

Een aantal raden van commissarissen acht het niet wenselijk een uitgebreide uiteenzetting te wijden aan de strategie vanwege de concurrentiegevoelige aard van dergelijke informatie.

Opmerkingen van soortgelijke strekking komen ook bij overige fondsen terug in de RvC-verslagen, ook op andere terreinen (waaronder de prestatiecriteria voor de beloning van bestuurders).

Een (++) waardering komt weinig voor; dit betreft tien van de 101 fondsen. Deze waardering is voorbehouden aan die RvC-verslagen die naast een feitelijke uiteenzetting van behandelde onderwerpen, tevens een oordeel en/of visie formuleren inzake de strategie en de risico's.

2.7 Melding onafhankelijkheids criterium

Bpb III.2.3 verlangt dat de RvC meldt dat naar zijn oordeel is voldaan aan het bepaalde in Bpb III.2.1. Op grond van laatstgenoemde Bpb mag niet meer dan één lid van de RvC als niet-onafhankelijk worden gekwalificeerd. Aangezien ook bij deze variabele overlap kan ontstaan met deelonderzoek (1), is ook hierbij alleen onderzocht of al dan niet melding wordt gemaakt van het voldoen aan de bepaling en eventuele niet-onafhankelijkheid van bepaalde commissarissen. In tabel 3.6 is dit overzicht opgenomen.

Tabel 3.6
Onafhankelijkheid

Bpb III.2.3	AEX	AMX	AScX	Lokaal	Totaal
Aantal fondsen	20	24	21	36	101
Panel A					
Melding onafhankelijkheid in RvC-verslag	18	21	17	28	84
Elders melding onafhankelijkheid	2	3	2	7	14
Geen melding onafhankelijkheid	0	0	2	1	3
Panel B					
Kwalitatieve analyse					
-	2	0	2	2	6
0	13	15	12	19	59
+	5	9	5	14	33

Kwantitatieve gegevens

Uit tabel 3.6 valt af te leiden dat drie fondsen geen melding maken van het al dan niet voldoen aan het in de Code geformuleerde onafhankelijkheidscriterium. Daarmee kan Bpb III.2.3 worden aangemerkt als één van de meest nageleefde bepalingen. Wel valt op dat voornamelijk een aantal lokale fondsen het onafhankelijkheidscriterium opneemt in het CG-hoofdstuk.

Kwalitatieve analyse

De volgende subjectieve waarderingscijfers zijn bij de kwalitatieve beoordeling van de naleving van Bpb III.2.3 geformuleerd:

- = onjuiste informatie: gesteld wordt dat alle commissarissen onafhankelijk zijn, terwijl uit andere bronnen blijkt dat één of meerdere commissarissen als niet-onafhankelijk moeten worden aangemerkt.
- 0 = neutraal, waarbij een onderscheid moet worden gemaakt tussen drie categorieën:
  - (i) Alle commissarissen zijn onafhankelijk;
  - (ii) Vermeld is dat volgens de RvC wordt voldaan aan het bepaalde in Bpb III.2.1; en
  - (iii) Één of meer commissarissen zijn niet-onafhankelijk, waarbij vermeld wordt welke commissarissen dit zijn.
- + = uitgebreide informatie: de aard van de afhankelijkheidsrelatie van de commissaris(sen) die als niet-onafhankelijk moet(en) worden aangemerkt, wordt omschreven.

Bij deze subjectieve waarderingscijfers moet worden opgemerkt dat als maatstaf is aangehouden de mate waarin het RvC-verslag inzicht verschaft. Bij deze waarderingscijfers is derhalve niet relevant geacht of op inhoudelijk niveau al dan niet wordt voldaan aan de codebepaling, in dit geval het onafhankelijkheidscriterium.⁵ Zo zijn er enkele fondsen die een (+) waardering hebben gekregen, terwijl uit de verstrekte informatie in het RvC-verslag blijkt dat meer dan één commissaris als niet-onafhankelijk moet worden aangemerkt.

Voorts zijn de drie fondsen (waarvan twee AMX-fondsen en één lokaal fonds) die geen melding hebben gemaakt in hun RvC-verslag over het al dan niet voldoen aan het onafhankelijkheidscriterium niet meegenomen in de subjectieve waardering.

Opvallend is dat zes fondsen een negatieve waardering krijgen, nu zij stellen dat alle commissarissen onafhankelijk zijn, terwijl uit andere gegevens blijkt dat één of meer commissarissen niet-onafhankelijk zijn.

Verreweg de meeste fondsen kregen een neutrale waardering, welke is uitgesplitst in drie categorieën:

- (i) Alle commissarissen zijn onafhankelijk;
- (ii) Voldaan wordt aan het bepaalde in Bpb III.2.1; en
- (iii) Één bij naam genoemde commissaris geldt als niet-onafhankelijk.

Ongeveer een derde van de fondsen kreeg een (+) waardering.

Een afzonderlijke positieve vermelding verdienen voorts twee fondsen, vanwege de eigen subjectieve beoordeling van de onafhankelijkheid van de leden van de RvC. De ruimte die door deze fondsen wordt gevonden om tot een subjectieve beoordeling van de onafhankelijkheid van de commissarissen te komen, is positief te noemen. In de literatuur is door verschillende auteurs, waaronder Kroeze, opgemerkt dat de door de Code 2008 geformuleerde formele definitie enerzijds zekerheid biedt door de objectieve meetbaarheid, maar anderzijds weinig ruimte laat voor een subjectieve beoordeling.⁶ Daarmee kunnen bepaalde gevallen buiten de

---

⁵ Dit aspect zal nader worden onderzocht in deelonderzoek A in opdracht van de Monitoring Commissie, inzake de naleving van de Code 2008.

⁶ Zie Kroeze (2005), p. 274.

afhankelijkheidscriteria van de Code vallen, terwijl deze wel kunnen bijdragen aan de niet-onafhankelijkheid van de desbetreffende commissaris.

Ook de Europese Commissie stelt dat 'wat onafhankelijkheid precies inhoudt in de eerste plaats door de raad van bestuur/de raad van commissarissen zelf moet worden bepaald. Bij de toepassing van de onafhankelijkheidscriteria zou de raad van bestuur/raad van commissarissen inhoudelijke aspecten zwaarder moeten laten wegen dan de formele'.⁷

2.8 Commissies

Op grond van Bpb III.5.2 vermeldt de RvC in zijn verslag: a) de samenstelling van de commissies; b) het aantal vergaderingen van de commissies; en c) de belangrijkste onderwerpen die aan de orde zijn gekomen. Deze variabele is uitgesplitst naar de drie genoemde gegevens, waarbij onderscheid is gemaakt tussen het niet melden van de verlangde informatie, het melden van de informatie in het RvC-verslag en het opnemen van de gegevens elders dan in het RvC verslag. Voorts is een extra code toegevoegd zijnde 'niet van toepassing', welke code ziet op die gevallen waarin geen commissies zijn ingesteld. De tabellen 3.7, 3.8 en 3.9 bevatten informatie over deze variabele.

2.8.1 Samenstelling commissies

Tabel 3.7
Samenstelling commissies

Bpb III.5.2	AEX	AMX	AScX	Lokaal	Totaal
Aantal fondsen	20	24	21	36	101
Panel A					
Samenstelling in RvC-verslag	19	16	17	11	63
Samenstelling elders	1	6	1	4	12
Niet van toepassing (geen cies)	0	2	3	21	26
Panel B					
Kwalitatieve analyse					
0	16	19	13	15	63
+	2	1	2	0	5
++	2	2	3	0	7

⁷ Zie Aanbeveling van de Commissie betreffende de taak van niet bij het dagelijks bestuur betrokken bestuurders of commissarissen van beursgenoteerde ondernemingen en betreffende de comités van de raad van bestuur of raad van commissarissen, 15 februari 2005, 2005/162/EG, PbEU 2005 L 52/51, Preambule, overweging 18.

Kwantitatieve gegevens

Op grond van Principe III.5 van de Code 2008 dient de RvC commissies in te stellen, indien de RvC meer dan vier leden omvat. Zoals verwacht, zijn met name bij de lokale fondsen geen commissies ingesteld, nu de omvang van de RvC bij deze fondsen veelal geringer is. Vier van de 26 fondsen zouden op grond van het criterium in Principe III.5 van de Code 2008 wel commissies moeten instellen, nu de RvC bij al deze fondsen vijf leden omvat.

Bij de AMX-fondsen is de samenstelling van de commissies in een aantal gevallen elders weergegeven dan in het RvC-verslag; dit betreft in de meeste gevallen de website van de vennootschap of het CG-hoofdstuk van het jaarverslag.

Kwalitatieve analyse

De subjectieve waardering van deze variabele luidt als volgt:

- 0 = neutraal: de namen van de commissarissen die zitting hebben in de commissies worden genoemd.
- + = uitgebreid: er wordt gesteld dat specifieke deskundigheid aanwezig is binnen de commissies (bijvoorbeeld dat financiële expertise aanwezig is in de auditcommissie); en
- ++ = zeer uitgebreid: de expertise van individuele leden wordt omschreven.

Tabel 3.7 geeft deze subjectieve waarderingen in panel B weer. Hierbij zijn de vennootschappen die geen commissies hebben ingesteld vanzelfsprekend buiten beschouwing gelaten.

In totaal hebben 26 fondsen geen commissies ingesteld. Dit betreffen met name de AScX- en lokale fondsen. Ruim 60 procent van alle fondsen volstaat met het enkel noemen van de leden van de commissies, waarmee overigens lijkt te worden voldaan aan Bpb III.5.2.

Vijf fondsen krijgen een (+) waardering. Een (++) waardering is gegeven aan die fondsen die informatie verstrekken over de expertise van de individuele leden. Zeven fondsen hebben dergelijke informatie in hun RvC-verslag opgenomen.

2.8.2 Aantal vergaderingen commissies

Tabel 3.8
Aantal vergaderingen commissies

Bpb III.5.2	AEX	AMX	AScX	Lokaal	Totaal
Aantal fondsen	20	24	21	36	101
Aantal vergaderingen in RvC-verslag	20	21	16	11	68
Aantal vergaderingen elders	0	0	0	1	1
Niet van toepassing (geen cies)	0	2	3	21	26
Aantal vergaderingen niet vermeld	0	1	2	3	6

Op zes fondsen na, wordt door alle fondsen melding gemaakt van het aantal vergaderingen van de commissies. In paragraaf 2.12 wordt nader ingegaan op het gemiddeld aantal vergaderingen dat door deze commissies wordt gehouden.

2.8.3 Belangrijkste onderwerpen commissies

Tabel 3.9
Belangrijkste onderwerpen commissies

Bpb III.5.2	AEX	AMX	AScX	Lokaal	Totaal
Aantal fondsen	20	24	21	36	101
Panel A					
Belangrijke onderwerpen in RvC-verslag	20	21	18	12	71
Belangrijkste onderwerpen elders	0	0	0	1	1
Niet van toepassing (geen cies)	0	2	3	21	26
Belangrijkste onderwerpen niet vermeld	0	1	0	2	3
Panel B					
Kwalitatieve analyse					
0	5	6	4	4	19
+	15	15	14	9	53

Kwantitatieve gegevens

De verlangde informatie inzake de samenstelling, vergaderingen en behandelde onderwerpen van de commissies wordt door één AMX-fonds en twee lokale fondsen niet verstrekt.

Kwalitatieve analyse

Bij deze variabele is gekozen voor een uitsplitsing van de subjectieve waardering in twee categorieën:

- 0 = neutraal: er is een korte lijst met vergaderonderwerpen. Deze lijsten vertonen sterke gelijkenissen met de toezichttaken van de auditcommissie zoals genoemd in Bpb III.5.4.
- + = uitgebreid: de lijst met vergaderonderwerpen is ten opzichte van de neutrale waardering uitgebreider en omvat ook onderwerpen die zien op feitelijke gebeurtenissen in het boekjaar. Bovendien worden beknopt, enkele visies c.q. oordelen weergegeven.

Tabel 3.9 geeft de waarderingen weer, uitgesplitst naar fonds, waarbij wederom de fondsen die geen commissies hebben ingesteld buiten beschouwing zijn gelaten.

2.9 Afwijken doelstelling profielschets

Deze variabele kent voor een belangrijk deel een overlap met deelonderzoek (1) inzake diversiteit. Het opnemen van een concrete doelstelling met betrekking tot diversiteit in de profielschets is één van de voornaamste waarborgen voor een diverse samenstelling van de RvC. Om onderscheid tussen de deelonderzoeken te bewerkstelligen, zijn in het kader van onderhavig deelonderzoek de volgende vragen aan de orde gesteld:

- 1) Is een concrete doelstelling in de profielschets opgenomen?;
- 2) Zo ja, is sprake van een afwijking van de in de profielschets opgenomen doelstelling?; en
- 3) Zo ja, is verantwoording afgelegd in het RvC-verslag over deze afwijking, zoals Bpb III.3.1 verlangt?

Nu in de profielschets belangrijke waarborgen moeten worden opgenomen voor een voldoende diverse samenstelling van de RvC, zijn andere relevante kwantitatieve gegevens, zoals onder meer de aandacht die de vennootschap heeft voor (relevante aspecten van) diversiteit, en de kwalitatieve analyse van de profielschets reeds aan de orde gesteld in het deelonderzoek (1).

In tabel 3.10 zijn de verzamelde kwantitatieve gegevens inzake bovenstaande vragen te vinden.

Uit deze tabel kan worden afgeleid dat zeventien fondsen daadwerkelijk een concrete doelstelling in de profielschets met betrekking tot diversiteit hebben opgenomen. Van de fondsen die wel een doelstelling hebben opgenomen, is de samenstelling van de RvC in het merendeel van de gevallen in overeenstemming met de samenstelling zoals verwoord in de profielschets. Bij de vijf vennootschappen waar wel een afwijking bestaat van de in de profielschets opgenomen doelstelling, is hierover geen verantwoording afgelegd in het RvC-verslag.

Tabel 3.10
Profielchets en diversiteit

Bpb III.3.1	AEX	AMX	AScX	Lokaal	Totaal
Aantal fondsen	20	24	21	36	101
Profielchets aanwezig	20	24	20	33	97
Streefcijfer in profielchets	7	5	4	1	17
Verantwoording over afwijken streefcijfer					
Geen verantwoording	2	3	0	0	5
Verantwoording niet noodzakelijk (huidige samenstelling iom streefcijfer)	5	2	4	1	12

2.10 Aanbeveling interne auditfunctie

Ingevolge Bpb V.3.3 dient de auditcommissie jaarlijks te evalueren of er binnen de vennootschap behoefte bestaat aan een interne auditfunctie, indien deze ontbreekt. Aan de hand van deze evaluatie doet de RvC een aanbeveling aan het bestuur, welke opgenomen moet worden in het RvC-verslag. Bij deze variabele is naast de gebruikelijke coderingen ('niet opgenomen', 'in RvC-verslag opgenomen' en 'elders opgenomen') een extra code toegevoegd, inhoudende dat een aanbeveling niet noodzakelijk is. Bij de desbetreffende fondsen is een interne auditfunctie aanwezig. Tabel 3.11 geeft hierover nadere informatie.

Tabel 3.11
Aanbeveling interne auditfunctie

Bpb V.3.3	AEX	AMX	AScX	Lokaal	Totaal
Aantal fondsen	20	24	21	36	101
Aanbeveling interne audit functie in RvC-verslag	1	6	8	8	23
Aanbeveling interne audit functie elders	0	1	1	7	9
Aanbeveling niet noodzakelijk (interne audit functie aanwezig)	19	15	10	4	48

Bij in totaal 48 fondsen is een aanbeveling niet noodzakelijk. Door de AMX- en AScX-fondsen waar geen auditfunctie aanwezig is, is de aanbeveling op een enkele uitzondering na in het RvC-verslag opgenomen. Dit in tegenstelling tot de lokale fondsen, waar Bpb V.3.3 door iets meer dan de helft van de vennootschappen wordt nageleefd.

Een kwalitatieve analyse is bij deze variabele niet uitgevoerd, nu vrijwel alle raden van commissarissen in hun verslag opnemen dat de noodzakelijkheid van een interne auditfunctie is geëvalueerd, maar het instellen van deze functie niet wenselijk c.q. noodzakelijk wordt geacht wegens de beperkte omvang van de vennootschap en/of wegens de aanwezigheid van voldoende andere waarborgen voor een adequate interne controle.

2.11 Toezichtthema's

In tabel 3.12 is de naleving van de zogenaamde indirecte eis weergegeven, uitgesplitst naar toezichtthema.

Tabel 3.12⁸
Indirecte eisen: activiteiten RvC op basis van toezichttaken

Bpb III.1.6	AEX	AMX	AScX	Lokaal	Totaal
Aantal fondsen	20	24	21	36	101
a) Realisatie doelstellingen	19	22	17	25	83
+	4	8	7	10	29
++	1	3	1	0	5
b) Strategie- en risico's	20	24	21	34	99
+	11	7	7	10	35
++	4	7	3	0	14
c) Interne risicobeheersing- en controlesystemen	20	23	21	31	95
+	8	7	2	2	19
++	1	3	0	2	6
d) Financiële verslaggevingsproces	20	24	21	31	96
+	9	10	6	1	26
++	0	0	0	0	0
e) Naleving wet- en regelgeving	14	19	12	12	57
+	6	2	2	1	11
++	0	0	0	0	0
f) Verhouding aandeelhouders	9	15	7	7	38
+	2	2	2	4	10
++	0	1	0	1	2
g) Relevante MVO-aspecten	18	18	10	10	56
+	5	3	3	2	13
++	0	1	0	0	1

⁸ In bijlage B is tabel B3.12 opgenomen, waarin is weergegeven of de vermelding van de betreffende informatie in het RvC-verslag dan wel elders is geschied.

Het toezicht van de RvC op het bestuur omvat volgens Bpb III.1.6 onder meer a) de realisatie van de doelstellingen van de vennootschap; b) de strategie en risico's verbonden aan de ondernemingsactiviteiten; c) de opzet en de werking van de interne risicobeheersings- en controlesystemen; d) het financiële verslaggevingsproces; e) de naleving van wet- en regelgeving; f) de verhouding met aandeelhouders en g) de voor de onderneming relevante maatschappelijke aspecten van ondernemen.

Zowel de toezichtthema's strategie en risico's en het financiële verslaggevingsproces als het toezicht op de interne risicobeheersings- en controlesystemen worden door de meeste raden van commissarissen genoemd in het RvC-verslag. De thema's 'de verhouding tot de aandeelhouders' en 'de relevante aspecten van Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen ('MVO')' zijn de minst vermelde onderwerpen in de RvC-verslagen. Een mogelijke verklaring hiervoor kan zijn gelegen in het feit dat deze twee toezichtthema's pas in de Code 2008 voor het eerst zijn opgenomen.

In de hiernavolgende subparagrafen volgt een nadere weergave van de kwantitatieve gegevens en kwalitatieve analyse per toezichtthema.

Voor alle variabelen geldt dat de volgende subjectieve waarderings zijn gehanteerd:

- 0 = neutraal: het onderwerp wordt genoemd;
- + = uitgebreid: er is een uiteenzetting aanwezig van specifieke onderwerpen c.q. gebeurtenissen; en
- ++ = zeer uitgebreid: niet alleen is een feitelijke uiteenzetting aanwezig van specifieke onderwerpen, ook de visie van de RvC op bepaalde onderwerpen c.q. gebeurtenissen wordt besproken.

2.11.1 Realisatie doelstellingen

Bpb III.1.6	AEX	AMX	AScX	Lokaal	Totaal
Aantal fondsen	20	24	21	36	101
a) Realisatie doelstellingen	19	22	17	25	83
+	4	8	7	10	29
++	1	3	1	0	5

Van de 83 fondsen die als onderwerp van toezicht in het boekjaar benoemen de realisatie van doelstellingen van de vennootschap, krijgt het merendeel een neutrale waardering (49 vennootschappen).

2.11.2 Strategie en risico's

Bpb III.1.6	AEX	AMX	AScX	Lokaal	Totaal
Aantal fondsen	20	24	21	36	101
b) Strategie- en risico's	20	24	21	34	99
+	11	7	7	10	35
++	4	7	3	0	14

Strategie en risico's is één van de meest besproken c.q. genoemde toezichtthema's; met uitzondering van twee fondsen (de lokale fondsen Simac Techniek en Ajax) verschaffen alle raden van commissarissen informatie over dit onderwerp. Niettemin krijgt minder dan de helft van de fondsen een (+) of (++) waardering. Het merendeel van de fondsen volstaat met de vermelding dat strategie en risico's zijn besproken c.q. aan de orde zijn geweest tijdens (een) vergadering(en).

2.11.3 Interne risicobeheersings- en controlesystemen

Bpb III.1.6	AEX	AMX	AScX	Lokaal	Totaal
Aantal fondsen	20	24	21	36	101
c) Interne risicobeheersing- en controlesystemen	20	23	21	31	95
+	8	7	2	2	19
++	1	3	0	2	6

Ook het toezicht op de interne risicobeheersings- en controlesystemen wordt door bijna 95 procent van de raden van commissarissen in het verslag besproken c.q. genoemd. Eén AMX-fonds en vijf lokale fondsen noemen dit onderwerp in het geheel niet. Opvallend is dat ten opzichte van de voorgaande variabele, de subjectieve waardering minder positief uitvalt; een kwart van de raden van commissarissen krijgt een (+) of (++) waardering.

2.11.4 Financiële verslaggevingsproces

Bpb III.1.6	AEX	AMX	AScX	Lokaal	Totaal
Aantal fondsen	20	24	21	36	101
d) Financiële verslaggevingsproces	20	24	21	31	96
+	9	10	6	1	26
++	0	0	0	0	0

Zowel de kwantitatieve gegevens als de subjectieve waarderingen van onderhavige variabele komen in belangrijke mate overeen met de gegevens zoals verzameld over het verslagleggen inzake de risicobeheersings- en controlesystemen: ook het financiële verslaggevingsproces wordt door 95 procent van de raden van commissarissen genoemd of besproken in zijn verslag; ruim een kwart van deze informatieverstrekking is uitgebreid te noemen.

2.11.5 Naleving wet- en regelgeving

Bpb III.1.6	AEX	AMX	AScX	Lokaal	Totaal
Aantal fondsen	20	24	21	36	101
e) Naleving wet- en regelgeving	14	19	12	12	57
+	6	2	2	1	11
++	0	0	0	0	0

Iets meer dan de helft van de fondsen verschaft in het RvC-verslag informatie over het toezicht op de naleving van wet- en regelgeving. Van de 57 fondsen krijgen elf fondsen een (+) waardering, hetgeen neerkomt op bijna 20 procent. In absolute zin krijgt ongeveer 10 procent van het totaal aantal fondsen een (+) waardering. Daarbij is geen enkele (++) waardering gegeven; waar in het RvC-verslag al een uiteenzetting is opgenomen over specifieke onderwerpen en/of gebeurtenissen vallend onder het toezichtthema naleving wet- en regelgeving, is daarbij in geen enkel geval een nadere visie of oordeel van de RvC gegeven.

2.11.6 Verhouding tot aandeelhouders

Bpb III.1.6	AEX	AMX	AScX	Lokaal	Totaal
Aantal fondsen	20	24	21	36	101
f) Verhouding aandeelhouders	9	15	7	7	38
+	2	2	2	4	10
++	0	1	0	1	2

Het toezicht op het bestuur door de RvC inzake de verhouding met aandeelhouders wordt door bijna 40 procent van de raden van commissarissen genoemd. Hierbij verdient opmerking dat bij zeven fondsen de betreffende informatie is opgenomen in het CG-hoofdstuk en daarbij veelal wordt volstaan met het benoemen van dit onderwerp als thema van toezicht, zonder dat daarbij inhoudelijk wordt ingegaan op werkzaamheden van de RvC op dit terrein. Van de 38 fondsen krijgen twaalf fondsen een (+) of (++) waardering, hetgeen neerkomt op ruim 30 procent. Verhoudingsgewijs is dit (relatieve) percentage ten opzichte van de subjectieve waardering bij de overige variabelen niet slecht te noemen. In absolute zin is aan twaalf fondsen een (+) of (++) waardering gegeven, hetgeen neerkomt op ruim 10 procent.

2.11.7 Relevante aspecten van maatschappelijk verantwoord ondernemen

Bpb III.1.6	AEX	AMX	AScX	Lokaal	Totaal
Aantal fondsen	20	24	21	36	101
g) Relevante MVO-aspecten	18	18	10	10	56
+	5	3	3	2	13
++	0	1	0	0	1

Bij een ruime meerderheid van de fondsen is in het RvC-verslag of in het CG-hoofdstuk van het jaarverslag informatie opgenomen over het toezicht van de RvC op de voor de vennootschap relevante aspecten van maatschappelijk verantwoord ondernemen. De toegenomen belangstelling voor dit onderwerp lijkt derhalve zijn weerslag te vinden in de verantwoording afgelegd door de RvC over dit thema. Als kanttekening moet daarbij wel worden geplaatst dat dertien fondsen een (+) waardering ontvangen voor de wijze waarop de informatieverschaffing plaatsvindt en één RvC ook zijn visie deelt over het onderwerp en derhalve een (++) waardering heeft gekregen.

2.11.8 *Melding gevolgen economische crisis in RvC-verslag*

Met het oog op het economische zware weer waarmee beursvennootschappen in 2010 te kampen hadden, hebben wij op verzoek van de Monitoring Commissie tevens onderzocht in hoeverre de RvC de gevolgen van de economische crisis in zijn verslag bespreekt alsmede in hoeverre aandacht wordt besteed aan eventuele noodzakelijke plannen van aanpak. Hoewel een melding hiervan niet rechtstreeks door de Code 2008 wordt verlangd, lijken deze omstandigheden niet anders te kunnen worden aangemerkt dan als onderdeel van de toezichthoudende werkzaamheden van de RvC in het boekjaar 2010.

Voor de steekproef van 103 vennootschappen is onderzocht in hoeverre in de RvC-verslagen over boekjaar 2010 aandacht wordt besteed aan de gevolgen van de economische crisis. De resultaten zijn weergegeven in tabel 3.13.

Tabel 3.13
Aandacht voor gevolgen economische crisis in RvC-verslagen

	AEX	AMX	AScX	Lokaal	Totaal
Aantal observaties	20	24	21	38	103
Aandacht in RvC-verslag voor gevolgen economische crisis	10	15	10	16	51
(+) waardering relevante passages RvC-verslag	4	7	5	7	23

Uit de tabel volgt dat in ongeveer de helft van de RvC-verslagen aandacht wordt besteed aan de gevolgen van de economische crisis. Dit beeld is redelijk constant over de verschillende marktsegmenten, waarbij iets meer dan de helft van de RvC-verslagen van de AMX-vennootschappen en iets minder dan de helft van de verslagen van de lokale fondsen aandacht besteedt aan de gevolgen van de crisis.

Het is interessant om nader te kijken naar de sectoren waarin deze vennootschappen zich bevinden. Vrijwel zonder uitzondering besteden banken en verzekeraars in het RvC-verslag aandacht aan de gevolgen van de crisis, evenals de vastgoedsector. Een eerste inventarisatie leert verder dat vennootschappen in cyclische sectoren goed vertegenwoordigd zijn. Bijvoorbeeld vennootschappen in de bouwgerelateerde sector, de semiconductor industrie en de uitzendbranche.

In algemene zin wordt op drie plaatsen in de RvC-verslagen over de gevolgen van de economische crisis geschreven: I) in een inleidende of concluderende beschouwing; II) onder het kopje Werkzaamheden/Activiteiten/Ontwikkelingen 2010; of III) in een opsomming van de activiteiten van een commissie (met name een audit- of risicocommissie). Vindplaats II) biedt de meeste diepgang; de beschouwingen in vindplaatsen I) en III) blijven vrij algemeen van aard.

De RvC-verslagen zijn over het algemeen optimistisch van toon. Na het crisisjaar 2009 wijst het merendeel van de raden van commissarissen in boekjaar 2010 op herstel; de weg omhoog is weer ingeslagen. Daarbij wordt veelal gewezen op maatregelen die zijn genomen, zoals een strategiewijziging, kostenbeheersing, focus op kernmarkten, een herstructureringsplan en de financieringspositie van de vennootschap (bijvoorbeeld een claimemissie of uitgifte van obligaties of afspraken met banken over de nettoschuldpositie in convenanten).

Enkele vennootschappen wijzen indirect op de gevolgen van de crisis door een beschouwing over de financiële positie van de pensioenfondsen waar de vennootschap bij is betrokken.

Verder is het interessant om op te merken dat de RvC van één vennootschap de crisis naast een bedreiging ook als een kans durft te zien.

Het onderste gedeelte van tabel 3.13 geeft aan hoeveel RvC-verslagen uitgebreide informatie bevatten over de (gevolgen van de) crisis. Bijna de helft van de vennootschappen die aandacht besteedt aan de gevolgen van de crisis voor de vennootschappen heeft een (+) waardering gekregen. Dit komt neer op iets minder dan een kwart van alle vennootschappen uit de steekproef. Wederom zijn er geen grote verschillen tussen de marktsegmenten te ontdekken.

Een (+) waardering is gegeven voor RvC-verslagen waarin concreet aandacht is besteed aan de maatregelen die zijn genomen als gevolg van de crisis. Met name banken en verzekeraars gaan hierop uitgebreid in.

2.12 Aantal vergaderingen RvC en commissies

Naast de meldingen over de samenstelling van de commissies, het aantal vergaderingen en de belangrijkste onderwerpen van de commissies hebben wij ook bijgehouden hoe vaak de RvC als geheel en de afzonderlijke commissies daadwerkelijk vergaderen. Het aantal vergaderingen geeft een indicatie van de intensiteit van de werkzaamheden van de RvC. Hierbij dient wel een kanttekening geplaatst te worden. De aantallen weergegeven in de tabellen hebben alleen betrekking op de formele contactmomenten van de RvC. Daarnaast maken raden van commissarissen in het RvC-verslag melding van informele contactmomenten. Het aantal informele momenten wordt echter niet in het RvC-verslag vermeld en kan om die reden niet worden meegenomen. Het aantal weergegeven vergaderingen vormt derhalve een minimumaantal.

Tabel 3.14
Aantal vergaderingen RvC

Bpb III.5.2	AEX	AMX	AScX	Lokaal	Totaal
Totale aantal vergaderingen					
Aantal fondsen	20	24	21	34	99
Gemiddelde	9,1	7,9	9,2	7,5	8,3
Mediaan	8	8	9	6	8
Standaarddeviatie	3,4	1,73	3,14	4,50	3,51
Minimum	5	4	4	2	2
Maximum	17	11	15	23	23
Aantal extra vergaderingen					
Aantal fondsen	7	11	14	7	39
Gemiddelde	3	3	3,4	3,1	3,2
Mediaan	2	3	3	2	3
Standaarddeviatie	2,24	1,48	2,24	2,67	2,06
Minimum	1	1	1	1	1
Maximum	7	5	8	8	8

Tabel 3.14 toont het totale aantal vergaderingen van de RvC als geheel. Gemiddeld vergaderen raden van commissarissen in totaal 8,3 keer per jaar. Voor het totale aantal vergaderingen wordt geen dalende trend naar fondsomvang waargenomen. Raden van commissarissen van AScX-vennootschappen vergaderen gemiddeld genomen het meest. Hieruit lijkt te kunnen worden afgeleid dat de kwaliteit en omvang van de verslagen weinig inzicht verschaffen over de intensiteit van het uitgeoefende toezicht. Zo is bijvoorbeeld bij de hiervoor onderzochte variabelen naar voren gekomen dat zowel de omvang van het RvC-verslag als de informatieve waarde ((+) en (++) waarderingen) afneemt naar gelang de omvang van het fonds afneemt, waarbij de AScX-fondsen over het algemeen relatief minder goed scoren.

Om de niet-dalende trend bij de afname van de omvang van de fondsen te kunnen verklaren, hebben wij gekeken naar het aantal extra (niet-reguliere) vergaderingen. Dan valt op dat AScX-fondsen in boekjaar 2010 het vaakst extra vergaderingen hebben belegd. Redenen voor het beleggen van deze extra vergaderingen zijn

bijvoorbeeld fusiebesprekingen, ingrijpende wijziging van de strategie van de vennootschap en moeilijkheden als gevolg van de economische crisis.

De tabel maakt verder duidelijk dat er vrij grote verschillen per vennootschap bestaan tussen het aantal vergaderingen van de RvC. De spreiding varieert van 2 tot 23 vergaderingen per jaar. De spreiding is het grootst bij de lokale fondsen en het kleinst bij de AMX-fondsen.

Tabel 3.15 geeft een overzicht van het aantal vergaderingen per commissie. Bij deze tabel dient de kanttekening te worden gemaakt dat vijf vennootschappen niet het aantal vergaderingen van alle ingestelde commissies hebben weergegeven. Er zijn derhalve een aantal 'missing values'.

Tabel 3.15

Aantal vergaderingen commissies

Bpb III.5.2	AEX	AMX	AScX	Lokaal	Totaal
Aantal vergaderingen auditcommissie					
Aantal fondsen	20	22	16	12	70
Gemiddelde	5,2	4,2	3,7	3,8	4,3
Mediaan	5	4	4	4	4
Standaarddeviatie	1,66	1,34	1,45	1,53	1,57
Minimum	2	2	2	2	2
Maximum	9	7	8	7	9
Aantal vergaderingen remuneratiecommissie					
Aantal fondsen	19	21	13	8	61
Gemiddelde	4,9	2,8	2,3	2,5	3,3
Mediaan	5	2	2	2	3
Standaarddeviatie	1,78	1,36	0,95	1,2	1,8
Minimum	2	1	1	1	1
Maximum	10	6	5	5	10

Bpb III.5.2	AEX	AMX	AScX	Lokaal	Totaal
Aantal vergaderingen selectie- en benoemingscommissie					
Aantal fondsen	19	15	5	2	41
Gemiddelde	4,2	2,3	1,8	2,0	3,1
Mediaan	4	2	2	2	3
Standaarddeviatie	1,83	1,29	0,84	1,41	1,80
Minimum	1	0	1	1	0
Maximum	7	4	3	3	7
Aantal vergaderingen overige commissie 1					
Aantal fondsen	10	2	2	2	16
Gemiddelde	3,5	2	4	3,5	3,4
Mediaan	4	2	4	3,5	3,5
Standaarddeviatie	1,72	0	1,41	2,12	1,59
Minimum	4	2	3	2	1
Maximum	6	2	5	5	6
Aantal vergaderingen overige commissie 2					
Aantal fondsen	1	1	0	0	2
Gemiddelde	3	6	0	0	4,5
Mediaan	3	6	0	0	4,5
Standaarddeviatie	0	0	0	0	2,12
Minimum	3	6	0	0	3
Maximum	3	6	0	0	6

De auditcommissie vergadert van de drie kerncommissies het vaakst. De auditcommissies komt gemiddeld 4,3 keer per jaar bijeen, tegen 3,3 en 3,1 keer voor respectievelijk de remuneratie- en selectie- en benoemingscommissie. Het aantal vergaderingen van de auditcommissie laat een enigszins dalende trend zien naar fondsomvang, hoewel de verschillen relatief klein zijn. Bij het aantal vergaderingen van de remuneratiecommissie en de selectie- en benoemingscommissie valt op dat de AEX-fondsen duidelijk vaker vergaderen dan de overige fondsen. Bij het aantal vergaderingen van de selectie- en benoemingscommissies dient opgemerkt te worden dat een behoorlijk aantal vennootschappen beide commissies heeft

samen gevoegd. Dit is ook reeds in deelonderzoek (1) opgemerkt. Op deze plaats is het van belang op te merken dat het aantal vergaderingen van deze gecombineerde commissies bij zowel de remuneratie- als bij de selectie- en benoemingscommissie is meegeteld.

De tabel laat verder zien dat zestien vennootschappen (een) overige commissie(s) hebben ingesteld. Voorbeelden zijn een risicocommissie (vooral bij banken⁹), strategiecommissie, corporate governance-commissie, MVO-commissie, enz. Twee vennootschappen hebben twee extra commissies ingesteld. Dit zijn beide banken. Het zijn verder vooral AEX-vennootschappen die één of meerdere overige commissies hebben ingesteld. De samenstelling van deze overige (naast de kerncommissies) ingestelde commissies is ook in deelonderzoek (1) onderzocht.

---

⁹ Op grond van de Code Banken zijn banken verplicht een risico- of vergelijkbare commissie te hebben (principe 2.2.1).

3 Samenvatting bevindingen

3.1 Kwantitatieve analyse

3.1.1 Algemeen

In het algemeen voldoen de meeste RvC-verslagen in ruime mate in formele zin aan de vereisten die de Code 2008 aan de inhoud van de verslagen stelt. Dit geldt echter met name voor de directe eisen. De indirecte eis, inhoudende dat de RvC verslag doet van zijn werkzaamheden, kent op dit punt een sterkere spreiding. Waar vele raden van commissarissen wel verantwoording afleggen over het toezicht op de resultaten van de vennootschap, de strategie en risico's, de interne risicobeheersings- en controlesystemen en het toezicht op de financiële verslaggeving, wordt het toezicht op de naleving van wet- en regelgeving, de verhouding tot de aandeelhouders en de relevante aspecten van maatschappelijk verantwoord ondernemen in mindere mate besproken.

Ook het CG-hoofdstuk van het jaarverslag bevat veelal een afzonderlijke paragraaf die is gewijd aan de taak en werkzaamheden van de RvC. Hierbij moet echter als kanttekening worden geplaatst dat deze informatie vaak sterk doet denken aan de bepalingen zoals die zijn opgenomen in de reglementen van de raden van commissarissen en met name ziet op de governance structuur van de vennootschap. Op een aantal uitzonderingen na worden geen inhoudelijke uiteenzettingen gewijd aan het toezicht van de RvC in het afgelopen boekjaar. Op grond van Principe I van de Code 2008 is de RvC overigens naast het bestuur verantwoordelijk voor de governance structuur van de vennootschap.

3.1.2 Per variabele – enkele bijzonderheden¹⁰

Hoofdpijnen remuneratierapport

Aan zowel de hoofdpijnen van het remuneratierapport als aan de benoeming van nieuwe bestuurders in het voorgaande boekjaar wordt uitgebreid aandacht besteed in de RvC-verslagen. Dit zijn terreinen van het toezicht waar de RvC een meer zelfstandige rol vervult. Voorts is er tegenwoordig veel maatschappelijke en politieke belangstelling voor deze thema's. De verantwoording over de vervulling van de toezichthoudende taak op deze gebieden kent een duidelijk meer inhoudelijke benadering in het RvC-verslag dan de overige thema's.

Commissies

Een kwart van de fondsen heeft wegens de beperkte omvang van de RvC geen commissies ingesteld. De fondsen die wel commissies hebben ingesteld, verschaffen over het algemeen alle informatie inzake de samenstelling, het aantal vergaderingen en de vergaderonderwerpen van de commissies. Opvallend is dat er een aanzienlijk aantal fondsen is dat bijvoorbeeld de remuneratie- en nominatiecommissie heeft samengevoegd. Voorts zijn er ook enkele fondsen die naast de drie verplichte commissies, (een) extra commissie(s) hebben ingesteld. Dit betreft bijvoorbeeld een strategiecommissie, een corporate governance-commissie, een maatschappelijk verantwoord ondernemen-commissie, etc. Ook over deze commissies wordt verantwoording afgelegd over de taakvervulling, inclusief de samenstelling, het aantal vergaderingen en de vergaderonderwerpen, hoewel de Code 2008 hier in beginsel niet toe lijkt te verplichten.

Afwijken doelstellingen profielschets

De overgrote meerderheid van de raden van commissarissen heeft geen concrete doelstelling met betrekking tot diversiteit in de profielschets opgenomen, hoewel dit wel wordt verlangd door de Code 2008. Een beperkt

---

¹⁰ Niet alle variabelen worden besproken, maar enkele bijzonderheden c.q. opvallende zaken komen aan bod.

aantal raden van commissarissen legt over deze afwijking van de Code 2008 verantwoording af. De betreffende passages vertonen over het algemeen sterke gelijkenissen; gesteld wordt dat bij de werving van kandidaten c.q. nieuwe leden primair aandacht zal worden besteed aan de gewenste (spreiding van) deskundigheid en/of expertise. Diversiteit in geslacht, nationaliteit en leeftijd worden wel belangrijk geacht, maar zijn ten opzichte van deskundigheid secundair.

3.2 Kwalitatieve analyse

3.2.1 Algemeen

Over het algemeen kan worden geconcludeerd dat sprake is van een sterke mate van standaardisering van de RvC-verslagen. Sommige passages in deze verslagen lijken rechtstreeks te zijn overgenomen uit de Code 2008, onder meer bijvoorbeeld de opsomming van toezichttaken van Bpb III.1.6. Als in een RvC-verslag al meer informatie wordt opgenomen dan hetgeen de Code 2008 verlangt, blijft dit veelal beperkt tot een opsomming van feitelijke gebeurtenissen en/of werkzaamheden, zonder dat nader wordt ingegaan op inhoudelijke overwegingen van de RvC en conclusies en/of oordelen die daaraan zijn verbonden. De sterke mate van standaardisering vertaalt zich in de geringe percentages van de fondsen die een (+) of (++) waardering ontvangen voor de informatievoorziening in het RvC-verslag.

De informatie in de verslagen is voorts beknopter naarmate ofwel de grootte van de vennootschap ofwel de omvang van de RvC afneemt. Met name bij de lokale fondsen komen de (+) en (++) waardering minder vaak voor. Ditzelfde geldt voor vennootschappen die zich in het boekjaar in bijzondere omstandigheden hebben bevonden, zoals bijvoorbeeld een overname- of herstarttraject. In deze verslagen worden de desbetreffende perikelen veelal wel besproken, maar blijft de door de Code 2008 verlangde informatie in het merendeel van de gevallen achterwege.

3.2.2 Per variabele – enkele bijzonderheden

Biografische gegevens commissarissen

Hoewel er in de profielschets veelal ruimschoots en zeer specifieke aandacht is voor de gewenste deskundigheid van de (nieuw te benoemen) leden van de RvC, wordt hieraan in het algemeen noch bij de personalia van de commissarissen noch in het RvC-verslag veel aandacht besteed. Een paar vennootschappen vormen hierop een positieve uitzondering; zij publiceren een diversiteitsprofiel c.q. –matrix, waarin in één oogopslag is te zien over welke expertise individuele commissarissen beschikken en of iedere deskundigheid in voldoende mate in de RvC is vertegenwoordigd. Wel is er meestal in het RvC-verslag aandacht voor een in het boekjaar nieuw benoemd lid; zijn of haar deskundigheid en de redenen voor benoeming worden veelal wel besproken.

Melden frequente afwezigheid

Over het algemeen wordt door de RvC in zijn verslag gesteld dat geen sprake is geweest van frequente afwezigheid. Ingevolge de Code 2008 lijkt de noodzaak niet te bestaan verantwoording af te leggen over individuele aan- en afwezigheid, wanneer geen sprake is geweest van frequente afwezigheid. Hierbij rijst echter wel de vraag wanneer gesproken dient te worden van ‘frequente’ afwezigheid. Vanzelfsprekend hangt dit samen met de vergaderfrequentie. Raadzaam is dan ook dat de RvC in ieder geval melding maakt van de aanwezigheidspercentages. De wijze waarop door de RvC nu veelal invulling wordt gegeven aan deze bepaling verschaft weinig inzicht. Enkele fondsen nemen echter een volledige tabel in het RvC-verslag op met daarin de aanwezigheid tijdens alle vergaderingen van alle individuele leden.

Melding strategie- en risicobespreking

De naleving van Bpb III.1.8 is, met een percentage van ongeveer 50 procent, beduidend lager dan de naleving van het merendeel van de overige codebepalingen. Hierbij moet worden aangetekend dat bij de beoordeling van deze variabele in kwantitatieve zin ervoor is gekozen alleen het melden van een 'afzonderlijke' bespreking van de strategie en risico's als 'naleving' van de bepaling aan te merken. De RvC-verslagen die volgens de codering behoren tot de categorie 'geen vermelding afzonderlijke bespreking' hebben, op een enkele uitzondering na, wel aandacht voor de toezichtthema's strategie en risico's.¹¹ Bovendien is bij de kwalitatieve analyse geconstateerd dat een aantal van deze fondsen, waarvan de RvC geen afzonderlijke strategie- en risicobespreking heeft vermeld in zijn verslag, (zeer) uitgebreid stilstaat bij deze toezichtthema's en derhalve met een (+) of (++) is gewaardeerd.

Interessant in dit verband is een terugblik op de Veertig Aanbevelingen van de Commissie Corporate Governance, daterend uit 1997. Daarin werd opgemerkt dat tijdens de hier aan de orde zijnde bespreking(en) de RvC de werkelijke uitkomsten aan de in voorgaande periode(n) geformuleerde strategie en doelstellingen dient te toetsen. Van het houden van deze bespreking(en) moest ook volgens deze oorspronkelijke Aanbevelingen melding worden gemaakt in het RvC-verslag. Voorts werd gesteld: 'In het verslag van de Raad van Commissarissen behoeft geen inhoudelijke rapportage te worden opgenomen'.¹²

Melding onafhankelijkheids criterium

Bpb III.2.3 wordt in kwantitatieve zin zeer goed nageleefd; vrijwel alle raden van commissarissen vermelden in hun verslag of al dan niet wordt voldaan aan het onafhankelijkheids criterium zoals opgenomen in Bpb III.2.1. Bovendien krijgt ruim een kwart van de vennootschappen een (+) waardering, nu zij ook vermelden welke commissaris(sen) als niet-onafhankelijk moeten worden gekwalificeerd en wat de aard is van de afhankelijkheidsrelatie. Voorts is er een aanzienlijk aantal vennootschappen dat melding maakt van het aandelenbezit van individuele commissarissen, ongeacht of dit bezit het 10%-percentage overschrijdt. Tevens zijn er een paar fondsen die ondanks de formele definitie van de onafhankelijkheid in de Code 2008, ruimte zien om op subjectieve wijze de onafhankelijkheid van individuele commissarissen te beoordelen.

Anderzijds valt op dat een aantal vennootschappen onjuiste informatie lijkt te verstrekken, in die zin dat ondanks dat wordt gesteld dat alle commissarissen onafhankelijk zijn, op grond van door ons verzamelde informatie de conclusie lijkt te moeten worden getrokken dat één of meer commissarissen niet-onafhankelijk zijn.

Commissies

Hoewel de verlangde informatie inzake het functioneren van de commissies bij vrijwel alle fondsen in de RvC-verslagen is opgenomen, is de mate waarin de betreffende informatie inzicht verschaft in de (uitvoering van de) werkzaamheden van de commissies niet altijd even groot. Zo wordt bijvoorbeeld veelal in het geheel geen aandacht besteed aan de expertise van de leden van de commissies en worden ook de vergaderonderwerpen in de meeste gevallen beknopt opgesomd. Deze vergaderonderwerpen worden niet tot nauwelijks toegelicht. Een enkel fonds vormt hierop echter een uitzondering, doordat de verslagen van de commissies aan het RvC-verslag zijn toegevoegd. De vennootschappen die geen commissies hebben ingesteld, leggen hierover verantwoording af; het instellen van commissies wordt bij deze vennootschappen veelal niet wenselijk geacht in verband met de beperkte omvang van de RvC.

---

¹¹ Dit volgt tevens uit de variabele 'toezichtthema's', zoals uitgewerkt in paragraaf 2.11.

¹² Zie Commissie Corporate Governance, *Aanbevelingen inzake Corporate Governance in Nederland. Aanbevelingen voor goed bestuur, adequaat toezicht en het afleggen van verantwoording*, 25 juni 1997.

Toezichtthema's

De verantwoording in het RvC-verslag over het 'toezicht' op de strategie en risico's is over het algemeen het meest uitgebreid, met een (+) of (++) waardering bij bijna de helft van de vennootschappen. Bij de andere thema's beperkt de (+) of (++) waardering zich tot een (relatief) percentage van 20 tot 35 procent van de fondsen, waarbij moet worden aangetekend dat de thema's naleving van wet- en regelgeving, de verhouding tot de aandeelhouders en de relevante aspecten van maatschappelijk verantwoord ondernemen door ongeveer de helft van de raden van commissarissen wordt genoemd in zijn verslag. Ongeveer 10 procent van alle fondsen heeft een (+) of (++) waardering gekregen. Bij het bespreken van het toezicht op het financiële verslaggevingsproces en op de naleving van wet- en regelgeving krijgt geen enkel RvC-verslag een (++) waardering.

Wat opvalt is dat het merendeel van de raden van commissarissen met name uitgebreider ingaat op bepaalde toezichtthema's indien zich in het boekjaar bijzonderheden hebben voorgedaan. Hierbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan geconstateerde fraude bij de financiële verslaggeving, het niet behalen van financiële doelstellingen, een ingrijpende wijziging van de strategie, etc.

Voorts kan worden geconcludeerd dat vele RvC-verslagen met name inhoudelijk ingaan op de verschillende thema's van toezicht, zonder dat daarbij specifiek aandacht wordt besteed aan de uitvoering van de toezichthoudende taak. Gewezen kan worden op een overnametraject dat uitgebreid wordt besproken, maar waarbij weinig aandacht wordt besteed aan de wijze waarop de RvC in het overnametraject is betrokken en waarop bijvoorbeeld zijn goedkeuring is gebaseerd. Dit kan mogelijk als een gevolg worden gezien van het intensiveren van de toezichthoudende taak gedurende de afgelopen jaren, waarbij het toezicht zich steeds dichter op het bestuur bevindt. Daarbij lijken met name thema's als strategie en risico's een gezamenlijke taak van zowel de raad van bestuur als de RvC te worden geacht, waarbij de RvC naast een toezichthoudende ook een vrij omvangrijke adviserende rol vervult.

4. Literatuuronderzoek

Aan de hand van de bevindingen van onderhavig onderzoek en aan de hand van onderzoeken verricht over voorgaande boekjaren (hoofdstuk 4), rechtsvergelijking met het Verenigd Koninkrijk en Duitsland (hoofdstuk 5) alsmede interviews met commissarissen (hoofdstuk 6), worden in hoofdstuk 7 enkele aanbevelingen geformuleerd. Belangrijke vragen zijn onder meer waarop bij de verslaglegging door de RvC de nadruk moet worden gelegd en op welke wijze een meer inzichtelijke wijze van verslaglegging kan worden bewerkstelligd.

4.1 Literatuur – eerder onderzoek

4.1.1 Kwantitatieve data – eerder verrichte onderzoeken

Het RvC-verslag is niet een nieuw begrip binnen de corporate governance. Ook op grond van de Veertig Aanbevelingen uit 1997 werd de RvC reeds geacht een verslag op te stellen, zoals blijkt uit de volgende zinsnede uit de Veertig Aanbevelingen: ‘Van het houden van de bespreking wordt melding gemaakt in het verslag van de Raad van Commissarissen in het jaarverslag’.¹³ Een wettelijke bepaling ontbreekt echter tot op heden. De eisen die in de Corporate Governance Code aan het RvC-verslag worden gesteld, zijn sinds 1997 wel aan verandering onderhevig. Waar de Commissie Peeters in haar veertig aanbevelingen nog stelde dat in het verslag van de Raad van Commissarissen geen inhoudelijke rapportage behoeft te worden opgenomen,¹⁴ wordt tegenwoordig van de RvC verlangd op inzichtelijke en transparante wijze verantwoording af te leggen over de uitvoering van zijn werkzaamheden in het RvC-verslag. Daartoe zijn verscheidene principes en best practice bepalingen in de Nederlandse Corporate Governance Code opgenomen. Uit de verzamelde kwantitatieve data is hiervoor gebleken dat de naleving van deze bepalingen bij de Nederlandse raden van commissarissen goed tot zeer goed is te noemen; het merendeel van de RvC-verslagen bevat in objectieve zin vrijwel alle verlangde informatie.

Onderzoek over boekjaren 2004-2005

Ook in de Code 2003 werd reeds een aanzienlijk aantal eisen aan het RvC-verslag gesteld. In 2004 en 2005 is onderzoek gedaan naar de mate van naleving van deze bepalingen door raden van commissarissen. Eén van deze onderzoeken betreft de analyse van RvC-verslagen van 129 Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen, verricht door Van Eyck van Heslinga en Schoenmakers (hierna: ‘onderzoek EHS 2005’).¹⁵ Een weergave van de resultaten van dit onderzoek is op deze plaats interessant, hoewel de benaderingswijze een iets andere is dan waar in het onderhavige onderzoek voor is gekozen. Zo is bijvoorbeeld door Van Eyck van Heslinga en Schoenmakers tevens nagegaan of een verklaring wordt gegeven voor het niet voldoen aan bepaalde eisen, in lijn met het ‘pas toe of leg uit’-principe. Op een aantal uitzonderingen na is dit bij onderhavig onderzoek buiten beschouwing gelaten, nu dit reeds aan de orde wordt gesteld in het door de Commissie uitgezette Deelonderzoek A naar de naleving en toepassing van de Nederlandse Corporate Governance Code bij Nederlandse beursgenoteerde vennootschappen. Bij het naleven van de betreffende bepalingen is door Van Eyck van Heslinga en Schoenmakers niet onderzocht of de informatie in overige onderdelen van het jaarverslag

¹³ Zie Commissie Corporate Governance (‘Commissie Peeters’), *Corporate Governance in Nederland. De veertig aanbevelingen*, 25 juni 1997, p. 15.

¹⁴ Zie eveneens Commissie Corporate Governance (‘Commissie Peeters’), *Corporate Governance in Nederland. De veertig aanbevelingen*, 25 juni 1997, p. 15.

¹⁵ H. van Eyck van Heslinga en J. Schoenmakers, *Codes en Commissarissen*, Van Vliet Uitgevers, 2005, p. 21-35, ‘Naleving Hoofdstuk III van de Code Tabaksblat’.

is opgenomen, zoals het CG-hoofdstuk.¹⁶ Voorts zijn enkele eisen door Van Eyck van Heslinga en Schoenmakers anders geïnterpreteerd dan in onderhavig onderzoek; dit zal bij de desbetreffende principes of best practice bepalingen in het hiernavolgende worden vermeld. De volgende onderdelen van het RvC-verslag zijn in het onderzoek EHS 2005 aan de orde gesteld.

Verslag van de RvC-werkzaamheden en Corporate Governance.

In het onderzoek EHS 2005 wordt onder dit aspect verstaan het aanwezig zijn van een verslag van de RvC over de werkzaamheden en corporate governance in het jaarverslag. Volgens het onderzoek wordt aan deze eis, destijds neergelegd in Bpb III.1.2, door 98,4% van de onderzochte vennootschappen voldaan. Slechts 0,8% voldoet hieraan niet. De resterende 0,8% van de vennootschappen wijkt af van deze bepaling, maar legt hierover verantwoording af.

Bpb III.1.3: het vermelden in het jaarverslag van personalia van de commissaris, zoals leeftijd, nationaliteit, hoofdfunctie, beroep, relevante nevenfuncties, benoemingstijdstip en benoemingstermijn.

De nalevingspercentages van de verschillende subonderdelen varieert van 82,2% (geslacht) tot 97,7% (hoofdfunctie), met uitzondering van de vermelding van het beroep met een nalevingspercentage van 21,7%. De vermelding in totaliteit van alle subonderdelen bedraagt in 2005 88,4%. Volgens het onderzoek EHS 2005 is 'beroep het enige onderdeel dat uit de pas loopt'. En: 'het verschil tussen beroep en hoofdfunctie is bovendien onduidelijk'.

Bpb III.1.7 (1) Melding bespreking (bestuur verplicht afwezig) functionering van de RvC als geheel en als individuen. Daarnaast ook bespreking profiel, samenstelling en competentie van de RvC.

Dit aspect ziet op wat in onderhavig onderzoek wordt genoemd het vermelden van de evaluatie van het functioneren van de RvC (deelonderzoek 2). Het vermelden van een evaluatiewijze is in het onderzoek EHS 2005 niet meegenomen, nu deze verplichting niet in de Code 2003 was opgenomen. Uit dit onderzoek blijkt dat in totaal 78,3% melding maakt van de bespreking van het functioneren; 16,3% van de RvC-verslagen voldoen niet aan deze bepaling. Volgens het onderzoek EHS 2005 rapporteerden Spencer Stuart¹⁷ en Sepmeijer¹⁸ in 2004 nalevingspercentages van 76% en 78%.

Bpb III.1.8 Melding bespreking strategie en risico's van de onderneming en de uitkomsten van de beoordeling door het bestuur van de opzet en werking van de interne risicobeheersings- en controlesystemen, alsmede eventuele significante wijzigingen.

In 2005 bevat 81,4% van de RvC-verslagen een vermelding van het houden van de strategie- en risicobespreking. Voorts wordt in het onderzoek EHS 2005 het volgende gesteld: 'Bij deze bepaling is de omvang en inhoud van de rapportage zeer divers; van zeer uitgebreide vermeldingen over de inhoud van de bespreking(en), tot ondernemingen die enkel de begrippen strategie en risico's noemen'.¹⁹ Uit de rapportage van Sepmeijer (2004) blijkt dat de helft van de jaarverslagen de bespreking van de strategie en risico's vermelden.

Het onderzoek EHS 2005 stelt daarover: 'Omdat het alleen gaat om de bespreking, en de Code geen maat geeft voor inhoudelijke aspecten, is getoetst of de onderwerpen 'strategie en risico's' zijn besproken. Opvallend is

¹⁶ Hierbij moet wel worden aangetekend dat het opnemen van een Corporate Governance-verklaring in het jaarverslag pas verplicht is gesteld in 2009, na implementatie van de richtlijn van de Europese Commissie inzake wettelijke accountantscontrole, Richtlijn 2006/46/EG d.d. 14 juni 2006.

¹⁷ Spencer Stuart, *Board Index – The Netherlands*, Amsterdam: Spencer Stuart Executive Search, 2004.

¹⁸ Sepmeijer, *Hoe is het gesteld met de Corporate Governance in Nederland: de Code Tabaksblat: eigendomstructuren – beschermingsconstructies*, Erasmus Universiteit Rotterdam, 2004.

¹⁹ H. van Eyck van Heslinga & J. Schoenmakers, *Codes & Commissarissen. Integriteit, discipline en risicomijdend gedrag in de boardroom*, Van Vliet Uitgevers 2006, p. 26.

dat het onderzoek van Spencer Stuart (2004) komt tot een resultaat van 93%. Waar de exacte verschillen zitten, is onduidelijk.²⁰

Bpb III.2.3 Vermelding of de RvC voldoet aan de onafhankelijkheidscriteria en welke commissaris eventueel als niet-onafhankelijk wordt beschouwd.

90,7% van alle RvC-verslagen vermeldt of wordt voldaan aan het onafhankelijkheids criterium. Onduidelijk in het onderzoek EHS 2005 is echter of ook wordt vermeld of er een niet-onafhankelijke commissaris is en zo ja, waar deze onafhankelijkheid in is gelegen.

Ook van Eyck van Heslinga en Schoenmakers constateren in 2005 dat de naleving van de bepalingen in de Code 2003 inzake de samenstelling en het functioneren van de RvC, waaronder begrepen worden de best practices die betrekking hebben op (de inhoud van) het RvC-verslag, goed is onder het merendeel van de vennootschappen.

Onderzoek over boekjaar 2009 - NIVRA

Dit onderzoek (hierna: 'NIVRA-onderzoek'), in 2010 verricht door het Nederlands Instituut voor Registeraccountants (hierna: 'NIVRA'), omvat de RvC-verslagen over boekjaar 2009 van 60 Nederlandse beursgenoteerde vennootschappen uit de AEX-, AMX- en ASX-index. Een soortgelijk onderzoek is in 2008, over boekjaar 2007, door hetzelfde instituut uitgevoerd, waarnaar in het onderzoek over boekjaar 2009 wordt verwezen.

De jaarverslagen van de beursgenoteerde vennootschappen met een one tier-bestuursstructuur zijn in dit onderzoek achterwege gelaten. Ter verklaring hiervoor wordt in het onderzoek gesteld: 'Het gedeelte van het verslag van de Raad van Bestuur met een one tier-structuur dat betrekking heeft op de niet-uitvoerende bestuursleden is naar onze mening moeilijk vergelijkbaar met de verslagen van de Raad van Commissarissen'. Dit roept de vraag op of in de praktijk onduidelijkheid bestaat over het toepassingsbereik van de Code bij vennootschappen met een one tier-bestuursstructuur. Zoals in de inleiding van dit deelonderzoek reeds gesteld, hebben wij de jaarverslagen van beursgenoteerde vennootschappen met een one tier-bestuursstructuur wel integraal meegenomen in de analyse. Wij zijn er dan ook vanuit gegaan dat op niet-uitvoerende bestuursleden in beginsel dezelfde verplichtingen rusten met betrekking tot de verslaglegging als voor commissarissen in een dualistische bestuursstructuur.

Opgaaf personalia commissarissen

Uit het NIVRA-onderzoek blijkt dat in alle gevallen een opgave is opgenomen van de personalia van commissarissen, maar dat dit in lang niet alle gevallen in het RvC-verslag is gepresenteerd. Veelvoorkomend is vermelding van de gegevens in een aparte paragraaf, in het CG-hoofdstuk of elders in het jaarverslag. Uit de tabel op de volgende pagina kan worden afgeleid dat de onderzoekers vermelding van de gegevens elders in het jaarverslag hebben aangemerkt als 'voldoen aan de codebepaling'.

Ook bevat de opgave van de persoonlijke gegevens niet in alle gevallen alle vereiste gegevens, zo geven de onderzoekers aan. Bij de interpretatie van de hierna weergegeven onderzoeksresultaten is van belang te weten dat de onderzoekers de begrippen beroep, hoofdfunctie en nevenfunctie als identieke begrippen hebben

---

²⁰ Met het leggen van de data van onderhavig onderzoek over boekjaar 2010 naast de hier genoemde onderzoeksresultaten, lijken de verschillen verklaarbaar. Wordt enkel gekeken naar het vermelden van de strategie- en risicobespreking, dan komt het nalevingspercentage in het boekjaar 2010 uit op ongeveer 48%. Echter, ook 49 van de RvC-verslagen gaan wel in op het toezicht op de strategie en risico's. Afhankelijk van het al dan niet meenemen van de laatste groep, komen de resultaten overeen met ofwel een nalevingspercentage van ongeveer 50% ofwel een nalevingspercentage van ongeveer 95 procent.

beschouwd, 'aangezien zij alle handelen over de activiteiten van een commissaris naast zijn commissarisschap'.²¹

Tabel persoonlijke gegevens commissarissen

Percentage toegelicht:	AEX	AMX	AScX	Populatie
Geslacht	100 (84)	95 (71)	100 (87)	98 (80)
Leeftijd	95 (95)	100 (96)	100 (100)	98 (97)
Beroep, hoofdfunctie en relevante nevenfuncties	90 (100)	100 (100)	100 (100)	97 (100)
Nationaliteit	95 (89)	95 (92)	100 (91)	97 (91)
Tijdstip eerste benoeming	95 (100)	90 (96)	100 (96)	95 (97)
Looptijd waarvoor de commissaris benoemd is	95 (100)	100 (100)	100 (91)	98 (97)

De in bovenstaande tabel weergegeven aantallen betreffen percentages; de tussen haakjes vermelde percentages zijn de onderzoeksresultaten van het NIVRA-onderzoek 2007.

De onderzoekers concluderen in het NIVRA-onderzoek 2010 dat ten opzichte van 2007 een lichte verbetering is opgetreden.

Vergaderfrequentie

Ook in het NIVRA-onderzoek hebben onderzoekers onderzocht wat de vergaderfrequentie is van de RvC, hoewel de Code 2008 niet verlangt dat hiervan melding wordt gedaan in het RvC-verslag (met uitzondering van het aantal vergaderingen van de commissies).

Tabel aantal vergaderingen exclusief conference calls

	AEX	AMX	AScX	Populatie
Vergaderingen RvC	8,1 (9,2)	8,3 (6,5)	7,4 (8,1)	7,9 (7,8)

Volgens de onderzoekers varieert het aantal reguliere vergaderingen van 4 (3) tot en met 15 (13)²². Volgens hun vergadert een RvC gemiddeld genomen 7,9 (7,8) keer op jaarbasis. De verschillen tussen de indices zijn ten opzichte van 2007 afgenomen.

Frequente afwezigheid

Allereerst constateren de onderzoekers dat de Code 2008 het begrip frequent niet nader heeft uitgewerkt. Uit het NIVRA-onderzoek blijkt dat de meeste vennootschappen op dit punt voldoen aan de Code 2008. Er blijkt volgens de onderzoekers geen consensus te bestaan over de betekenis van het begrip frequent. Zo vermeldt volgens het NIVRA-onderzoek één vennootschap dat onder frequent wordt verstaan afwezigheid van meer dan twee maal. Een andere vennootschap stelt echter dat geen sprake is geweest van frequente afwezigheid, hoewel uit het RvC-verslag blijkt dat één of meer commissarissen meer dan twee maal afwezig is/zijn geweest.

²¹ Onderzoek naar het verslag van de Raad van Commissarissen van Nederlandse Beursfondsen, Koninklijk Nederlands Instituut van Registeraccountants, oktober 2010, p. 7.

²² De hier tussen haakjes geplaatste getallen betreffen de onderzoeksresultaten over boekjaar 2007 wat betreft het aantal reguliere vergaderingen.

Melden evaluatie(wijze) functioneren RvC, commissies en commissarissen en functioneren van het bestuur.

Uit het NIVRA-onderzoek blijkt dat vrijwel alle RvC-verslagen melding maken van deze bespreking. Echter, zo stellen de onderzoekers, slechts 31 (6) vennootschappen geven inhoudelijk weer hoe de evaluatie wordt uitgevoerd en wat de aandachtsgebieden zijn.

Melding strategie- en risicobespreking

Het NIVRA-onderzoek lijkt bij het weergeven van deze informatie geen onderscheid te hebben gemaakt tussen het vermelden van het houden van de afzonderlijke bespreking en het vermelden van informatie over deze onderwerpen. De onderzoekers stellen dat de informatie veelal op hoofdlijnen wordt weergegeven, maar dat hier vrijwel niet inhoudelijk op in wordt gegaan.

Onafhankelijkheids criterium

Volgens het NIVRA-onderzoek moet ingevolge Bpb III.2.1 jo. Bpb III.2.3 uit het RvC-verslag onomstotelijk kunnen worden afgeleid dat de commissarissen onafhankelijk zijn. Hoeveel vennootschappen aan dit vereiste voldoen, kan niet worden afgeleid uit het rapport. De onderzoekers vermelden dat in zes (zeven) gevallen is afgeweken van de eis van onafhankelijkheid (inhoudende dat meer dan één commissaris afhankelijk is), waarvan vier (zes) keer de reden inhoudelijk is toegelicht. Voorts geven vier AScX-fondsen en één AMX- fonds geen enkele informatie over deze kwalificatie.

Afwijken doelstelling diversiteit profielschets

In de Code 2008 is aan Bpb III.3.1 toegevoegd dat een concrete doelstelling met betrekking tot diversiteit in de profielschets moet worden opgenomen. Indien de bestaande situatie afwijkt van deze concrete doelstelling, dient de RvC hierover verantwoording af te leggen in het RvC-verslag.

Uit het NIVRA-onderzoek blijkt dat bij 57 vennootschappen een profielschets is aangetroffen, waarbij in 32 (56%) van de gevallen wordt ingegaan op diversiteit. Bovendien blijken maar negen profielschetsen op dit terrein een concrete doelstelling te hanteren. Vijf raden van commissarissen melden dat de bestaande situatie afwijkt van de nagestreefde situatie en hiervan geven drie raden aan hoe en binnen welke termijn zij deze nagestreefde doelstelling alsnog verwachten te realiseren. 'Bepaald geen indrukwekkende cijfers', zo stellen de onderzoekers.²³

Samenstelling en functioneren commissies

In het NIVRA-onderzoek is met name informatie opgenomen over het al dan niet aanwezig zijn van commissies. Daarbij is ook de omvang van de RvC in aanmerking genomen. Ook het aantal vergaderingen van de commissies wordt aan de orde gesteld. Voor een vergelijking met het onderzoek over boekjaar 2010 zijn met name van belang de onderzoeksresultaten op het gebied van informatie die wordt verstrekt over het functioneren van de commissies. In het NIVRA-onderzoek is niet meegenomen of in het RvC-verslag al dan niet informatie is opgenomen over de samenstelling van de commissies.

In het NIVRA-onderzoek wordt wat betreft het opnemen in het RvC-verslag van het aantal vergaderingen van de commissies gesteld dat in negen (veertien) verslagen van commissies²⁴ geen informatie is opgenomen over het aantal vergaderingen van de commissies. De conclusies ten aanzien van het vermelden van de

---

²³ NIVRA-onderzoek, a.w., p. 11. In ons onderzoek over boekjaar 2010 komen wij tot de conclusie dat bij de meeste vennootschappen wel een profielschets aanwezig is. Een verklaring voor het verschil met de resultaten van het NIVRA-onderzoek zal enerzijds zijn gelegen in het feit dat sinds de invoering van de herziene Code 2008 weer een boekjaar is verstreken en enkele raden van commissarissen alsnog een profielschets hebben opgesteld. Echter, ook veelvoorkomend is dat in het reglement van de RvC een paragraaf is gewijid aan de samenstelling c.q. het profiel van de RvC ofwel dat de profielschets als bijlage aan dit reglement is gehecht.

²⁴ Naar alle waarschijnlijkheid moet dit zijn RvC-verslagen.

vergaderonderwerpen van de commissies zijn dezelfde als de resultaten wat betreft de vergaderonderwerpen van de RvC; 'de onderwerpen worden wel genoemd, maar doorgaans niet inhoudelijk toegelicht'.²⁵

Hoofdlijnen bezoldigingsbeleid bestuurders

Uit het NIVRA onderzoek blijkt, evenals uit ons onderzoek over boekjaar 2010, dat de presentatie door de RvC van remuneratie-informatie divers is. Sommige RvC-verslagen bevatten zeer gedetailleerde informatie over het bezoldigingsbeleid ten aanzien van bestuurders, andere verslagen volstaan met een verwijzing naar het elders gepubliceerde remuneratierapport. Bij het merendeel van de vennootschappen is dit remuneratierapport te vinden op de website, er zijn echter ook enkele vennootschappen die het remuneratierapport opnemen in het jaarverslag.

Interne auditfunctie

Op grond van Bpb V.3.3 rapporteert de auditcommissie jaarlijks over de evaluatie of er behoefte staat aan een interne auditfunctie, indien deze bij de desbetreffende vennootschap ontbreekt. Uit het NIVRA onderzoek blijkt dat 35 (58%) van de vennootschappen een interne auditfunctie hebben. Acht vennootschappen verstrekken op dit punt geen enkele informatie. Voorts blijkt uit het NIVRA onderzoek dat van de overige zeventien vennootschappen die expliciet rapporteren geen interne auditfunctie te hebben, vijftien RvC-verslagen de uitkomsten van de evaluatie van het ontbreken van deze functie vermelden.

Onderzoek over boekjaar 2009 – De Bos et al. (2010)

In 2010 hebben De Bos, Lückerrath en Scheltema over boekjaar 2009 een onderzoek verricht naar de RvC-verslagen van 60 beursgenoteerde vennootschappen (hierna: 'onderzoek De Bos et al. (2010)').²⁶ Hierbij is zowel onderzocht in hoeverre de RvC-verslagen in formele zin voldoen aan de Codebepalingen, als ook in hoeverre de RvC-verslagen inzicht verschaffen. Hieronder worden kort de kwantitatieve onderzoeksresultaten besproken.

Omvang RvC-verslag

In het onderzoek De Bos et al. (2010) wordt een gemiddelde omvang van de RvC-verslagen van 6,5 pagina's geconstateerd, inclusief persoonsgegevens. Het verschil in omvang van de verslagen bij de verschillende indices is relatief klein. In het onderzoek De Bos et al. over boekjaar 2008 bedroeg de gemiddelde omvang van het RvC-verslag nog 4,3 pagina's. De gemiddelde omvang van het CG-hoofdstuk bedraagt 6,8 pagina's volgens het onderzoek.

Vermelding persoonsgegevens commissarissen

Volgens De Bos et al. zijn de persoonsgegevens slechts bij 25% van de vennootschappen in het RvC-verslag opgenomen;²⁷ bij 61% van de vennootschappen zijn de betreffende gegevens echter wel beschikbaar elders in het jaarverslag. Het geslacht wordt niet vaak expliciet vermeld, maar is veelal wel te herleiden uit een naam, foto of aanspreekvorm (of een combinatie hiervan).

Ook het onderzoek De Bos et al. (2010) constateert problemen bij het onderscheid tussen beroep en hoofdfunctie. Zij hebben ervoor gekozen beroep te interpreteren als de specifieke opleiding die een commissaris heeft genoten. Het al dan niet vermelden van het beroep is niet meegenomen in de subjectieve beoordeling.

---

²⁵ NIVRA-onderzoek, a.w., p. 14.

²⁶ Bij het onderzoek zijn de twee vennootschappen met een monistisch bestuursmodel buiten beschouwing gelaten.

²⁷ De verschillen tussen de nalevingspercentages wat betreft de vermelding van de persoonsgegevens in het RvC-verslag in het onderhavige onderzoek en het onderzoek De Bos et al. (2010) kunnen worden verklaard door het feit dat in het onderhavige onderzoek ook een vermelding van deze gegevens direct voor of direct na het RvC-verslag als een weergave in het RvC-verslag is aangemerkt.

Een positieve waardering hebben De Bos et al. gegeven aan die RvC-verslagen die alle vereiste gegevens vermelden en als bij de samenstelling van de RvC melding wordt gemaakt van de competenties van de individuele leden.

Bpb III.1.3

Alle ondernemingen (n=60)

In het RvC-verslag (gemiddeld)	25%
Elders in het jaarverslag (gemiddeld)	61%

Genoemd:

a) Geslacht	88%
b) Leeftijd	98%
c) Beroep	18%
d) Hoofdfunctie	98%
e) Nationaliteit	93%
f) Relevante nevenfuncties	98%
g) Tijdstip eerste benoeming	97%
h) Lopende benoemingstermijn	98%

Positieve waardering	10%
----------------------	-----

Directe eisen: overige verplichte informatie

De volgende percentages geven weer in hoeverre in de RvC-verslagen de desbetreffende informatie gemiddeld is opgenomen volgens het onderzoek De Bos et al. (2010):

- Frequente afwezigheid: 80%
- Melding evaluatie:
  - RvC 95%
  - Afzonderlijke commissies 53%
  - Individuele commissarissen 77%
- Melding evaluatiewijze:
  - RvC 60%
  - Afzonderlijke commissies 37%
  - Individuele commissarissen 53%
- Strategie- en risicobespreking 67%
- Onafhankelijkheid 75%
- Commissies
  - Samenstelling 83%
  - Aantal vergaderingen 83%
  - Belangrijkste onderwerpen 90%

De nalevingspercentages zoals naar voren zijn gekomen uit het onderzoek De Bos et al. (2010) stemmen in grote lijnen overeen met de resultaten zoals weergegeven in het onderhavige onderzoek over boekjaar 2010. Over het algemeen is sprake van een lichte toename van de naleving van de Codebepalingen, met uitzondering van de melding van de strategie- en risicobespreking in de RvC-verslagen. Ook De Bos et al. hebben ervoor gekozen enkel het melden van een afzonderlijk gehouden strategie- en risicobespreking als naleving van Bpb III.1.8 aan te merken. Waar in boekjaar 2009 nog 67% van de RvC-verslagen deze informatie bevatte, is dit

aantal in 2010 gedaald naar iets minder dan 50%. Daarbij is wel geconstateerd dat de overige RvC-verslagen in boekjaar 2010 wel (ruimschoots) aandacht besteden aan strategie en risico's als onderwerp van toezicht.

Ook de naleving van de indirecte eisen die aan het RvC-verslag door de Code 2008 worden gesteld, zijn door De Bos et al. (2010) onderzocht. Het aantal raden van commissarissen dat in zijn verslag de onderwerpen van toezicht bespreekt, wordt hieronder weergegeven.

- Realisatie doelstellingen: 100%
- Strategie en risico's: 100%
- Interne risicobeheersing: 97%
- Financiële verslaggeving: 93%
- Naleving wet- en regelgeving: 45%
- Verhouding aandeelhouders: 43%
- Relevante aspecten MVO: 50%

Bij het rijtje toezichttaken valt op dat de resultaten in grote lijnen overeenstemmen met het onderhavige onderzoek van de RvC-verslagen over boekjaar 2010. Het toezicht op de naleving van wet- en regelgeving, het toezicht op de verhouding tot de aandeelhouders en het toezicht op de relevante aspecten van MVO worden in (veel) mindere mate in de RvC-verslagen besproken, dan de overige toezichttaken.

Vergelijking eerder verrichte onderzoeken met resultaten boekjaar 2010

Wanneer we de onderzoeksresultaten wat betreft de vraag in hoeverre de RvC-verslagen in formele zin voldoen aan de Codebepalingen in boekjaar 2010 vergelijken met de onderzoeksresultaten over voorgaande boekjaren, valt op dat sprake lijkt te zijn van een toename van de nalevingspercentages. De RvC-verslagen bevatten over het algemeen steeds meer van de op grond van de Code 2008 verlangde informatie. Opvallend is ook dat bepaalde onduidelijkheden die er van meet af aan lijken te zijn geweest, blijven bestaan. Zo wordt het beroep van commissarissen als onderdeel van de biografische gegevens in 2010 evenals in voorgaande jaren nog steeds weinig tot zeer weinig vermeld. Ook het begrip frequente afwezigheid lijkt voor verwarring te zorgen. Tot slot kan worden geconcludeerd dat ook in boekjaar 2010 vrij weinig melding wordt gemaakt van het houden van een strategie- en risicobespreking, voornamelijk als dit wordt vergeleken met de naleving van de overige Codebepalingen. Niettemin is veelal wel aandacht voor strategie en risico's als onderwerpen van toezicht in de RvC-verslagen.

Hoewel derhalve in beginsel een positieve ontwikkeling waargenomen wordt met betrekking tot de formele inhoud van de RvC-verslagen, rijst de vraag in hoeverre enige verbetering kan worden geconstateerd wat betreft de mate waarin de RvC-verslagen ook daadwerkelijk inzicht verschaffen.

4.1.2 RvC-verslag door de jaren heen - kwalitatief

‘Het verslag van de Raad van Commissarissen is in veel gevallen nog onder de maat vanuit het perspectief van inhoudelijke toezichtinformatie. (...). Diepgaand is het allemaal niet. Het verslag maakt doorgaans de indruk dat het niet door de commissarissen wordt geschreven, maar dat het een verplicht stuk is dat door de secretaris van de RvC van het desbetreffende bedrijf wordt gemaakt.’²⁸

NIVRA onderzoek 2010

De onderzoekers van het NIVRA concluderen dat de Code, doordat zij veelal principle based is, weinig aanwijzingen geeft over de concrete inhoud van het RvC-verslag en derhalve de RvC veel vrijheid laat bij de invulling daarvan. Deze vrijheid lijkt echter niet goed te worden benut; de onderzoekers stellen dat, evenals uit het door hun verrichte onderzoek in 2008, uit het onderzoek 2010 naar voren komt dat de RvC-verslagen te mechanisch en formeel van aard zijn.²⁹

De onderzoekers geven echter ook aan dat soms meer informatie wordt verstrekt dan dat door de Code 2008 wordt verlangd. Dit betreft onder meer informatie over: bedrijfsbezoeken door commissarissen, het volgen van een introductieprogramma, gesprekken met de ondernemingsraad en tegenstrijdige belangen. Dergelijke informatie is in de RvC-verslagen over boekjaar 2010 ook regelmatig terug te vinden.

Samenvattend stellen de onderzoekers van het NIVRA dat uit het onderzoek blijkt dat de RvC-verslagen veelal op minimale wijze voldoen aan de eisen die de Code 2008 stelt.

Onderzoek De Bos et al. (2010)

De Bos et al. concluderen dat de inhoud van de RvC-verslagen veel te wensen over laat. Zo stellen zij: ‘De meeste RvC-verslagen bevatten niet meer dan een, soms zelfs onvolledige, opsomming van feitelijke gebeurtenissen zonder hier een mening aan te verbinden’.³⁰ Deze conclusie hebben zij gebaseerd op de kwalitatieve analyse van de weergegeven informatie in de RvC-verslagen. Een positieve waardering hebben de onderzoekers gegeven aan RvC-verslagen die bepaalde aspecten diepgaander bespreken en daardoor meer inzicht verschaffen. Het aantal RvC-verslagen dat een positieve waardering ontvangt, is beoordeeld per eis die door de Code 2008 aan het RvC-verslag wordt gesteld. Deze laten een gemêleerd beeld zien: zo zijn ruim 40% van de RvC-verslagen door De Bos et al. positief beoordeeld wat betreft de bespreking van het toezicht op de strategie en risico’s. Ruim 6 procent van de RvC-verslagen is positief beoordeeld inzake de melding van (eventuele) frequente afwezigheid van commissarissen tijdens vergaderingen.

---

²⁸ Juryverslag 2009, FD Henry Sijthoff-Prijs.

²⁹ NIVRA-onderzoek, a.w., p. 16.

³⁰ Lückcrath-Rovers et al. 2010, p. 585.

4.2 Overige literatuur en regelgeving

De conclusies in beide van de hiervoor besproken onderzoeken zijn gebaseerd op de veronderstelling dat een verslag van de RvC inzicht moet verschaffen in de inhoudelijke aspecten van zijn werkzaamheden in het afgelopen boekjaar. Deze veronderstelling lijkt enerzijds gerechtvaardigd, nu het RvC-verslag bij moet dragen aan transparantie en herstel van vertrouwen in het bestuur van ondernemingen. Bovendien heeft de RvC een eigen verantwoordelijkheid voor de vervulling van zijn toezichthoudende taak, welke losstaat van en een andere is dan de bestuursverantwoordelijkheid ter zake van het ondernemingsbeleid. Ter zake van die verantwoordelijkheid dient de RvC verantwoording af te leggen.³¹ Begin negentiger jaren van de vorige eeuw werd geconcludeerd dat het niet afleggen van verantwoording door de RvC, naast de afhankelijkheid van het bestuur, hoofdoorzaak zou zijn van onvoldoende toezicht.³² Bloembergen stelt reeds in 1974: 'Het is van belang dat geleidelijk aan een eigen verslaggeving van commissarissen wordt ingevoerd, die meer omvat dan het gebruikelijke preadvies. Dit dwingt de Raad tot een formulering van zijn mening waardoor lange termijn-aspecten naar voren worden gehaald. Weliswaar zal er vaak een grote overeenstemming met het directieverslag zijn, dit neemt niet weg dat een eigen mening door commissarissen geformuleerd, bij eventuele latere moeilijkheden de gelegenheid verschaft het beleid van commissarissen te beoordelen'.³³

Anderzijds kan worden verdedigd dat een inhoudelijke bespreking van de werkzaamheden niet noodzakelijk lijkt te zijn, zoals ook oorspronkelijk de idee was van de Commissie Peeters bij het formuleren van de Veertig Aanbevelingen. Nu het bestuursverslag de voornaamste ontwikkelingen op het gebied van onder meer strategie en risico's, de doelstellingen van de vennootschap, de risicobeheersings- en controlesystemen, etc. bespreekt en de RvC het jaarverslag medeondertekent (en ook anders kan worden verondersteld dat de RvC instemt met het door het bestuur gevoerde beleid), zou de toegevoegde waarde van het RvC-verslag gering zijn.³⁴ De algemene opinie is dat de RvC medeverantwoordelijk is ook voor hetgeen in het bestuursverslag wordt besproken.³⁵ Dit zou het gevolg zijn van de gezamenlijke verantwoordelijkheid van het bestuur en de RvC voor de algemene gang van zaken en het beleid, zoals ook volgt uit Principe I van de Code 2008 en Bpb II.1.2 van de Code 2008. Uit deze laatstgenoemde bepaling volgt dat het bestuur en de RvC gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor de governance structuur van de vennootschap en dat het bestuur ter goedkeuring aan de RvC voorlegt onder meer de doelstellingen van de vennootschap en de strategie die moet leiden tot het realiseren van deze doelstellingen. Bij deze zienswijze zou de RvC kunnen volstaan met het nader toelichten van de procedurele aspecten van zijn werkzaamheden in het verslag, zoals ook wordt verdedigd door Verdam.³⁶ Hierbij zou een uitzondering kunnen worden gemaakt ten aanzien van de meer zelfstandige taken die door de RvC worden vervuld, te weten het vaststellen van de beloningen van bestuurders alsmede het benoemen van nieuwe bestuurders. Verdam ziet dan ook geen heil in een keuze voor een uitgebreidere rapportage van de RvC; hij stelt: 'Informatie hierover zal – tegen de achtergrond van het belang van de vennootschap – alleen maar leiden tot cryptische passages in het verslag'. Het lijkt Verdam echter wel opportuun tegen de achtergrond van de opkomst van overheidscommissarissen en hun blokkerende stem bij gewenste beslissingen van de gehele RvC meer uitgebreid te rapporteren in het RvC-verslag.³⁷

De bestaande tegengestelde ideeën over hoe uitgebreid de rapportage van de RvC zou moeten zijn, lijkt inherent aan de tweeledige positie van de RvC binnen de corporate governance structuur van de vennootschap. Enerzijds wordt de RvC geacht een zekere afstand tot het bestuur te bewaken zodat objectief en

³¹ Zo stelt ook Glasz. Zie Glasz 1995, p. 35-36.

³² Zie de verwijzing van Glasz, a.w., p. 89 naar het seminar dat werd gehouden op 15 juni 1993 aan de Erasmus Universiteit te Rotterdam getiteld 'Naar Nieuwe machtsverhoudingen in de Nederlandse Vennootschap'.

³³ Bloembergen 1974, p. 146.

³⁴ Zo stelt Raaijmakers: 'Ook hier zien wij een geringer wordende afstand tussen bestuur en toezicht, want moeilijk denkbaar is dat beide organen hun mogelijke verschillen van inzicht zullen etaleren in dit verslag, zulks temeer nu zij het over hoofdlijnen van beleid eens dienen te worden (Code II.1.2)', zie Raaijmakers 2009, p. 412.

³⁵ Zie onder meer Bos 1994, p. 85.

³⁶ Zie Verdam 2009, p. 511.

³⁷ Zie eveneens Verdam 2009, p. 518.

onafhankelijk toezicht door hem kan worden uitgeoefend. In deze visie vervult de RvC een vrij zelfstandige rol en lijkt aannemelijk dat hij hierover uitgebreid inhoudelijk verantwoording af moet leggen. Anderzijds wordt de RvC steeds meer medeverantwoordelijk geacht voor het door het bestuur gevoerde beleid en daarmee voor de algemene gang van zaken binnen de vennootschap. Wordt deze benadering gevolgd, dan kan worden verdedigd dat de RvC door medeondertekening van het jaarverslag te kennen geeft in te stemmen met het beleid en de algemene gang van zaken zoals door het bestuur verwoord. In dat geval is een uitgebreide inhoudelijke rapportage in het RvC-verslag overbodig en zou de RvC zich met name kunnen concentreren op verantwoording over de procedurele aspecten van zijn werkzaamheden. Raaijmakers omschrijft bovenstaand spanningsveld als volgt: 'De Code trekt enerzijds de RvC in de richting van de AVA door zijn sterke nadruk op (formele) onafhankelijkheid en afstand ten opzichte van het bestuur, maar anderzijds betreft hij de RvC inhoudelijk zo sterk bij het bestuur en het beleid van de NV dat de RvC daarvoor medeverantwoordelijk wordt tegenover de AVA.'³⁸

De onduidelijkheid over de vraag welke informatie het RvC-verslag precies zou moeten omvatten en hoe uitgebreid de betreffende zaken moeten worden besproken, kan onder meer worden verklaard door het feit dat regelgeving in zowel Titel 9 van Boek 2 BW als in de IAS/IFRS standaarden ontbreekt. De oorzaak van het feit dat in Titel 9 van Boek 2 BW in het geheel niet wordt gesproken over het RvC-verslag is volgens Beckman gelegen in het feit dat het bestuursverslag pas later is geïntroduceerd.³⁹ Niettemin kunnen hieraan indirect wel enkele, vrij algemene eisen worden ontleend. Ingevolge art. 2:391 lid 1 BW moet het jaarverslag van de vennootschap een getrouw beeld geven van de toestand op de balansdatum en van de ontwikkelingen gedurende het boekjaar. Ook dient de informatie in het jaarverslag onder meer consistent te zijn.⁴⁰

De International Accounting Standards Board (hierna: 'IASB') geeft voorts met zijn *Conceptual Framework* (indirect) enige nadere richting aan de eisen die aan het RvC-verslag zouden moeten worden gesteld. Zo stellen De Bos et al. voor in de Code 2008 meer aansluiting te zoeken bij dit Conceptual Framework en de vereisten die daarin worden gesteld aan het directieverslag: 'Hierbij kan men aansluiting zoeken bij de door de IASB (2009, p.11) opgestelde richtlijnen voor het directieverslag, waarbij het verslag geen herhaling van eerder genoemde informatie dient te zijn, geen routine- of standaarddiscussies moet laten zien die geen inzicht geven, en tevens toekomstgericht moet zijn'.⁴¹ De vraag die rijst, is of hier rechtstreeks aansluiting bij kan worden gevonden, nu, zoals eerder gesteld, de RvC geacht wordt in te stemmen met het door het bestuur gevoerde beleid. In die zin zou reeds sprake zijn van een herhaling van aspecten van bijvoorbeeld de strategie en het beleid indien van de RvC wordt verlangd hierop inhoudelijk nader in te gaan in zijn verslag. Een toelichting op de(/het) besluitvorming(s)proces van de RvC zou meer procedureel van aard zijn, maar zich wel met name concentreren op de toezichthoudende taak van de RvC.

In het Conceptual Framework for Financial Reporting 2010 goedgekeurd door de IASB wordt gesteld dat het doel van financiële verslaggeving onder meer is 'the primary users need information about the resources of the entity not only to assess an entity's prospects for future net cash flow *but also how effectively and efficiently management has discharged their responsibilities to use the entity's existing resources*' (cursivering onderzoekers). Kwalitatief worden de volgende eisen gesteld aan de inhoud van de financiële informatie; deze moet onder andere relevant zijn, betrouwbaar, vergelijkbaar en de informatie moet kunnen worden geverifieerd.

Concluderend kan worden gesteld dat wettelijk gezien slechts enkele vrij algemene kwalitatieve eisen indirect aan het RvC-verslag worden gesteld. Uit Boek 2 BW volgt niet meer dan dat ook het RvC-verslag een getrouw beeld moet geven van de toestand van de vennootschap en dat de informatie onder meer consistent dient te

---

³⁸ Raaijmakers 2009, p. 407.

³⁹ Beckman 2008, p. 423.

⁴⁰ Zo luidt art. 2:391 lid 4 BW: 'Het jaarverslag mag niet in strijd zijn met de jaarrekening. Indien het verschaffen van het in lid 1 bedoelde overzicht dit vereist, bevat het jaarverslag verwijzingen naar en aanvullende uitleg over posten in de jaarrekening'.

⁴¹ M. Lückerath-Rovers et al 2010, p. 585.

zijn. Uit het Conceptual Framework van de IASB volgt tevens niet meer dan enkele globale indirecte eisen. Door het ontbreken van een duidelijke juridische status van zowel het RvC-verslag als van inhoudelijke eisen waaraan deze moet voldoen, wordt wel gesteld dat daarmee ook onduidelijkheid bestaat over de vraag in hoeverre de RvC in juridische zin verantwoordelijk is voor (de inhoud van) het RvC-verslag.⁴² Deze verantwoordelijkheid kan gevolgen hebben voor eventuele aansprakelijkheid van commissarissen. Als algemene rechtsopvatting heeft te gelden dat 'goed toezicht' impliceert dat de RvC verantwoording aflegt over de wijze waarop hij zijn toezichthoudende taak heeft vervuld.⁴³ Dit veronderstelt dat een zekere verantwoordingsplicht rust op de RvC. Wanneer nu een RvC-verslag ontbreekt of bepaalde 'relevante' informatie niet in het RvC-verslag is opgenomen, en de RvC met andere woorden in zijn 'verantwoordingsplicht' is tekortgeschoten, rijst de vraag of dit in eventuele gerechtelijke procedures kan leiden tot de slotsom dat sprake is van 'onbehoorlijk toezicht'. Zou inderdaad kunnen worden gesteld dat (de inhoud van) het RvC-verslag gevolgen kan hebben voor de aansprakelijkheidsrisico('s) die op de leden van de RvC rusten, dan is het van belang dat duidelijkheid ontstaat c.q. wordt verschaft over de inhoudelijke c.q. kwalitatieve eisen die aan het RvC-verslag worden gesteld.

---

⁴² Zie hoofdstuk 6 waarin dit tijdens enkele interviews naar voren is gekomen.

⁴³ Zie preambule van de Code 2008.

5. Rechtsvergelijking

5.1 Het Verenigd Koninkrijk

De Britse Code is geënt op een vennootschapsstructuur, welke zich kenmerkt door een one-tier board waarvan de toezichthouders, de non-executives, deel uitmaken. Het jaarverslag van de Britse vennootschappen kent dan ook geen afzonderlijk verslag van een toezichthoudend orgaan. Wel dienen de toezichthouders op grond van de Britse Code in het jaarverslag verantwoording af te leggen over de wijze waarop zij hun toezichthoudende taken hebben vervuld en/of dient bepaalde informatie over deze non-executives in het jaarverslag te worden opgenomen. De volgende bepalingen geven dit onder meer weer:

Preface, nr. 7

Chairmen⁴⁴ are encouraged to report personally in their annual statements how the principles relating to the role and effectiveness of the board (in Sections A en B of the new Code) have been applied. Not only will this give investors a clearer picture of the steps taken by the boards to operate effectively but also, by providing fuller context, it may take investors more willing to accept explanations when a company chooses to explain rather than to comply with one or more provisions.

Provision A.1.1

(...) The annual report should include a statement of how the board operates, including a high level statement of which types of decisions are to be taken by the board and which are to be delegated to management.

Provision A.1.2

The annual report should identify the chairman, the deputy chairman (where there is one), the chief executive, the senior independent director and the chairmen and members of the board committees. It should also set out the number of meetings of the board and its committees and individual attendance by directors.

Provision B.1.1

The board should identify in the annual report each non-executive director it considers to be independent. (...). The board should state its reasons if it determines that a director is independent notwithstanding the existence of relationships or circumstances which may appear relevant to its determination, including if the director:

- Has been an employee of the company or group within the last five years;
- Has, or had had within the last three years, a material business relationship with the company either directly, or as a partner, shareholder, director or senior employee of a body that has such a relationship with the company;
- Has received or receives additional remuneration from the company apart from a director's fee, participates in the company's share option or a performance-related pay scheme, or is a member of the company's pension scheme;
- Has close family ties with any of the company's advisers, directors or senior employees;
- Holds cross-directorships or has significant links with other directors through involvement in other companies or bodies;
- Represents a significant shareholder; or
- Has served on the board for more than nine years from the date of their first election.

---

⁴⁴ De rol van chairman dient op grond van de Britse Code te worden vervuld door een non-executive director.

Provision B.2.4

A separate section of the annual report should describe the work of the nomination committee, including the process it has used in relation to board appointment. An explanation should be given if neither an external search consultancy nor open advertising has been used in the appointment of a chairman or a non-executive director.

Provision B.3.1

(...) A chairman's other significant commitments should be disclosed to the board before appointment and included in the annual report. Changes to such commitments should be reported to the board as they arise, and their impact explained in the next annual report.

Provision B.6.1

The board should state in the annual report how performance evaluation of the board, its committees and its individual directors has been conducted.

Provision C.1.1

The directors should explain in the annual report their responsibility for preparing the annual report and accounts, and there should be a statement by the auditor about their reporting responsibilities.

Provision C.3.6

The terms of reference of the audit committee, including its role and the authority delegated to it by the board, should be made available. A separate section of the annual report should describe the work of the committee in discharging those responsibilities.

Provision C.3.6

The audit committee should have primary responsibility for making a recommendation on the appointment, reappointment and removal of the external auditor. If the board does not accept the audit committee's recommendation, it should include in the annual report, and in any papers recommending appointment or reappointment, a statement from the audit committee explaining the recommendation and should set out reasons why the board has taken a different position.

Provision E.1.2

The board should state in the annual report the steps they have taken to ensure that the members of the board, and, in particular, the non-executive directors, develop an understanding of the views of the major shareholders about the company, for example through direct face-to-face contact, analyst' or brokers' briefings and surveys of shareholder opinion.

Vanzelfsprekend betreffen bovenstaande bepalingen niet een volledige opsomming van de vereisten die aan het annual report worden gesteld door de Britse Code. Een aantal van deze bepalingen is hier buiten beschouwing gelaten, nu zij met name zien op de *bestuurs*verantwoordelijkheid die tevens op de non-executives rust. Zo is het bijvoorbeeld een collectieve verantwoordelijkheid van de board in het jaarverslag een verklaring op te nemen dat de vennootschap 'going concern' is en dat de risicobeheersings- en controlesystemen zijn geëvalueerd en adequaat functioneren.⁴⁵

Er is een aantal verschillen tussen de rechtsstelsels van het Verenigd Koninkrijk en Nederland welke een vergelijking tussen de Britse benadering van de verantwoordelijkheid van non-executives voor (delen van) de

---

⁴⁵ Provisions C.1.3 en C.2.1 van de Britse Code.

financiële verslaggeving en de betrokkenheid van commissarissen bij de financiële verslaggeving en in het bijzonder het RvC-verslag bij Nederlandse vennootschappen bemoeilijkt.

Allereerst heeft dit vanzelfsprekend te maken met het feit dat in een monistisch bestuursmodel het bestuur collectief verantwoordelijk is voor de financiële verslaggeving. Ook de non-executives dragen hiervoor (bestuurs)verantwoordelijkheid. Dit houdt in dat alle informatie opgenomen in financiële berichten tevens afkomstig is van de non-executives. Waar de RvC in Nederland wordt geacht door medeondertekening van het jaarverslag in te stemmen met de daarin opgenomen gegevens, zijn de non-executives medeverantwoordelijk voor het opstellen van de financiële rapportages. Ook als bedacht wordt dat op non-executives tevens toezichthoudende taken rusten waarover zij verantwoording verschuldigd zijn, zal deze verantwoording c.q. verslaglegging mogelijk een andere zijn dan die van een RvC in een dualistische structuur wordt verlangd. Waar in Nederlandse verhoudingen de RvC geacht wordt impliciet in te stemmen met de inhoud van het bestuursverslag en derhalve beargumenteerd zou kunnen worden dat in het RvC-verslag geen overwegingen behoeven te worden gewijd aan inhoudelijke aspecten van beleid, strategie, risico's, etc., geldt dit des te meer voor de non-executives en de wijze waarop zij verslag doen van hun toezichthoudende werkzaamheden.

Bij het bestuderen van de Britse Codebepalingen moet voorts voor ogen worden gehouden dat de Britse visie op de verhoudingen binnen vennootschappen een andere is dan zoals wij die in Nederland kennen en dat dit tevens gevolgen heeft voor de wijze waarop naar de financiële verslaggeving wordt gekeken. Alhoewel de Nederlandse wettelijke regeling inzake de invoering van een monistisch bestuursmodel⁴⁶ in vele opzichten gelijkenissen vertoont met de Britse regeling, kenmerkt het Britse stelsel zich wel door enkele bijzonderheden. Bij Britse vennootschappen is de board belast met het bestuur van de onderneming. Niet alle leden van de board zijn echter belast met het dagelijks bestuur; taken op dit gebied worden veelal gedelegeerd aan executive directors. In juridische zin wordt er geen onderscheid gemaakt tussen de executive en de non-executive leden van de board; zij hebben dezelfde verantwoordelijkheden en verplichtingen. De non-executives worden dan ook geacht volledig betrokken te zijn bij en verantwoordelijk te zijn voor belangrijke bestuursbeslissingen. In de praktijk hebben de verschillende leden echter wel een verschillend takenpakket; de non-executives zijn voornamelijk belast met het geven van advies en het toezicht houden op de performance van de executive directors.⁴⁷ In het kader van onderhavig onderzoek is met name relevant dat non-executives worden geacht binnen de board te verzekeren dat *aan de aandeelhouders* een juist en getrouw beeld wordt verschaft van de financiële performance. De financiële verslaggeving wordt dan ook voornamelijk als een vorm van interne verantwoording beschouwd, welke aandeelhouders de mogelijkheid moet verschaffen hun 'stewardshipright' uit te oefenen.⁴⁸ Dat aandeelhouders in de Britse visie op vennootschappelijke verhoudingen een belangrijke plek in nemen, volgt ook uit Provision E.1.2 uit de Britse Code, waarin is bepaald dat met name de non-executives verantwoording moeten afleggen over de stappen die zij hebben genomen om voldoende kennis te vergaren over de wensen ('views') van de aandeelhouders.

Ondanks bovengenoemde verschillen tussen de (verantwoordelijkheden van de) Nederlandse commissarissen en de Britse non-executives, vertonen de stelsels ook enkele gelijkenissen. Ook in de Nederlandse Corporate Governance Code worden aan de voorzitter van de RvC, evenals aan de chairman bij de Britse board, belangrijke taken en verantwoordelijkheden toebedeeld. Zo bepaalt principe III.4 dat de voorzitter van de RvC zorgdraagt voor het goed functioneren van de raad en zijn commissies en dat hij namens de RvC het voornaamste aanspreekpunt voor het bestuur en voor aandeelhouders is over het functioneren van bestuurders en commissarissen. Gezien deze uitgebreide en belangrijke taak inzake het functioneren van de RvC, zou het wellicht ook in de Nederlandse dualistische bestuursstructuur wenselijk zijn dat aan het RvC-

---

⁴⁶ Het wetsvoorstel tot wijziging van Boek 2 BW in verband met de aanpassing van regels over bestuur en toezicht in naamloze en besloten vennootschappen (31 763) is op 31 mei 2011 door de Eerste Kamer aangenomen, Stb. 2011, 275. Een datum van inwerkingtreding van deze wet is nog niet vastgesteld.

⁴⁷ Webster 2007, p. 29.

⁴⁸ Zie Davies Review of Issuer Liability: A discussion paper 2007, p. 20 en Caparo Industries plc v. Dickman [1990] 2 AC 605.

verslag een verklaring van de voorzitter van de RvC wordt gehecht.⁴⁹ Hierin zou de voorzitter nader kunnen rapporteren over de wijze waarop hij zijn taken heeft vervuld. Aansluiting zou op dit punt kunnen worden gezocht bij de Britse Code, waarin is bepaald dat de voorzitter ‘wordt aangemoedigd’ verslag te doen over de rol en effectiviteit van de ‘board’.

Ditzelfde zou kunnen worden beargumenteerd voor de kerncommissies van de RvC. Sommige Nederlandse beursvennootschappen publiceren naast het RvC-verslag reeds tevens de verslagen van deze kerncommissies en voorts worden in vrijwel alle RvC-verslagen van Nederlandse beursvennootschappen de belangrijkste aspecten van de samenstelling en het functioneren van de commissies besproken. Mogelijk zou echter meer de nadruk kunnen worden gelegd op de collectieve verantwoordelijkheid van de RvC en op welke wijze dit tot uitdrukking is gekomen bij het functioneren van de commissies. Zo zou bijvoorbeeld uitgebreider kunnen worden gerapporteerd over de wijze waarop de commissies de overige leden van de RvC op de hoogte hebben gesteld van hun toezichhoudende werkzaamheden. Ook ter zake hiervan zou de Britse Code als inspiratie kunnen dienen. Zo is in de Britse Code onder meer bepaald dat de auditcommissie in het jaarverslag verantwoording af moet leggen over de wijze waarop zij de aan haar toebedeelde taken heeft vervuld c.q. hoe zij haar verantwoordelijkheden heeft ingevuld.

---

⁴⁹ Dit wordt ook beargumenteerd door Schuit; volgens hem is de Chairman bovendien verantwoordelijk voor het opstellen van het ‘commissarissenverslag’. Zie Schuit 2010, p. 83.

5.2 Duitsland

Zoals in het voorgaande hoofdstuk reeds aan de orde is gekomen, biedt 'der Deutschen Corporate Governance Kodex' (hierna: 'Duitse Code') waardevol vergelijkingsmateriaal, nu deze Duitse Code evenals de Nederlandse Code 2008 uitgaat van het Rijnlandse model en een dualistische bestuursstructuur. Ook in Duitsland wordt de 'Aufsichtsrat' geacht in het jaarverslag verantwoording af te leggen over het door hem uitgeoefende toezicht. De volgende bepalingen geven dit onder meer weer:

3.10 Vorstand und Aufsichtsrat sollen⁵⁰ jährlich im Geschäftsbericht über die Corporate Governance des Unternehmens berichten (Corporate Governance Bericht). Hierzu gehört auch die Erläuterung eventueller Abweichungen von den Empfehlungen dieses Kodex. Dabei kann auch zu den Kodexanregungen Stellung genommen werden. (...)

5.4.1 (...) Der Aufsichtsrat soll für Seine Zusammensetzung konkrete Ziele benennen, die unter Beachtung der unternehmensspezifischen Situation die internationale Tätigkeit des Unternehmens, potentielle Interessenskonflikte, eine festzulegende Altersgrenze für Aufsichtsratsmitglieder und Vielfalt (Diversity) berücksichtigen. Diese konkreten Ziele sollen insbesondere eine angemessene Beteiligung von Frauen vorsehen.

Vorschläge des Aufsichtsrats an die zuständigen Wahlgremien sollen diese Ziele berücksichtigen. Die Zielsetzung des Aufsichtsrats und der Stand der Umsetzung sollen im Corporate Governance Bericht veröffentlicht werden.

5.4.6 Die Vergütung der Aufsichtsratsmitglieder soll im Corporate Governance Bericht individualisiert, aufgegliedert nach Bestandteilen ausgewiesen werden. Auch die vom Unternehmen an die Mitglieder des Aufsichtsrats gezahlten Vergütungen oder gewährten Vorteile für persönlich erbrachte Leistungen, insbesondere Beratungs- und Vermittlungsleistungen, sollen individualisiert im Corporate Governance Bericht gesondert angegeben werden.

5.4.7 Falls ein Mitglied des Aufsichtsrats in einem Geschäftsjahr an weniger als der Hälfte der Sitzungen des Aufsichtsrats teilgenommen hat, soll dies im Bericht des Aufsichtsrats vermerkt werden.

5.5.3 Der Aufsichtsrat soll in seinem Bericht an die Hauptversammlung über aufgetretene Interessenkonflikte und deren Behandlung informieren. (...)

6.6 Über die gesetzliche Pflicht zur unverzüglichen Mitteilung und Veröffentlichung von Geschäften in Aktien der Gesellschaft hinaus, soll der Besitz von Aktien der Gesellschaft oder sich darauf beziehender Finanzinstrumente, von Vorstands- und Aufsichtsratsmitgliedern angegeben werden, wenn er direkt oder indirekt größer als 1 % der von der Gesellschaft ausgegebenen Aktien ist. (...)

Die vorgenannten Angaben sollen im Corporate Governance Bericht enthalten sein.

---

⁵⁰ In de preambule bij de Duitse Code is te lezen dat indien het woord 'soll' of 'kann' voorkomt in codebepalingen, de vennootschap van de betreffende bepaling af mag wijken maar hierover wel verantwoording dient af te leggen. Opvallend is dat de overige bepalingen worden aangemerkt als 'geldend recht'.

Hoewel de Duitse Code minder inhoudelijke eisen lijkt te stellen aan het 'Bericht des Aufsichtsrats', blijkt na een globale blik op enkele van deze verslagen van de Duitse Aufsichtsrat dat deze in grote lijnen overeen lijken te stemmen met de Nederlandse RvC-verslagen. Dit is een gevolg van het feit dat het Bericht des Aufsichtsrats op grond van het AktienGesetz verplicht opgesteld en openbaar moet worden gemaakt.⁵¹ In par. 171 Abs. 2 AktG wordt de minimale inhoud van het Bericht des Aufsichtsrats beschreven; het Bericht moet volgens Lindner in ieder geval omvatten:⁵²

- Angaben zum Ergebnis der Jahresabschlussprüfung durch den Aufsichtsrat;
- Angaben zu Art und Umfang der Prüfung der Geschäftsführung durch den Aufsichtsrat;
- Angaben zur Zahl der Aufsichtsratssitzungen;
- Angaben zu ggf. gebildeten Ausschüssen sowie zur Zahl der Sitzungen dieser Ausschüsse;
- Eine Stellungnahme zum Ergebnis der Prüfung durch den Abschlussprüfer;
- Eine abschließende Erklärung, ob nach dem Ergebnis der Prüfung durch den Aufsichtsrat Einwendungen zu erheben sind und ob der Aufsichtsrat den Jahresabschluss billigt.

Door Grüning⁵³ wordt gesteld dat: 'Der Bericht des Aufsichtsrats gem. 171 (2) AktG soll über die *Zusammenarbeit* von Aufsichtsrat und Vorstand *aus Aufsichtsratsperspektive* berichten. Dabei ist insbesondere auf die:

- Überwachung der Geschäftsführung,
- Zustimmungspflichtige Geschäftsführungsmassnahmen,
- Bestellung und Abberufung von Vorständen,
- Zusammensetzung des Aufsichtsrats,
- Innere Ordnung des Aufsichtsrats,
- Beschlussfassungen des Aufsichtsrats sowie,
- Regelmäßigkeit der Teilnahme der Mitglieder an Aufsichtsrats- und Ausschusssitzungen einzugehen.'

Uit deze weergaven van de wettelijke regeling lijkt te volgen dat het Bericht des Aufsichtsrats een meer inhoudelijke benadering zou moeten kennen dan van het Nederlandse RvC-verslag wordt verlangd; zo moet onder meer door de Aufsichtsrat aandacht worden besteed aan de aard en omvang van de goedkeuring van het ondernemingsbeleid. Bovendien interpreteert Grüning de wettelijke regeling aldus dat de Aufsichtsrat moet berichten over de samenwerking met het bestuur vanuit zijn (toezichthoudend) perspectief.

Niettemin worden in de literatuur dezelfde 'problemen' geconstateerd; net als het Nederlandse RvC-verslag wordt gesteld dat het Bericht des Aufsichtsrats veelal te formeel is en een te weinig inhoudelijke benadering kent. Zo stelt Lindner: 'Im Gesetz werden keine Angaben zur Ausführlichkeit der Berichterstattung gemacht. In der Kommentarliteratur wird auch von formelhaften Wendungen gesprochen. In der Praxis werden deshalb auch häufig über Jahre hinweg sprachlich unveränderte Aufsichtsratsberichte präsentiert'.⁵⁴ Ook in Duitsland ontbreekt zowel in de wettelijke regeling als in de Duitse Code een vereiste inzake de gedetailleerdheid van de informatie die in het Bericht des Aufsichtsrats wordt verstrekt.

In de praktijk lijkt de nadruk in het Bericht des Aufsichtsrats veelal te liggen op de goedkeuring door de Aufsichtsrat van de berichtgeving van het bestuur in de jaarrekening. Dat hier in Duitsland meer aandacht aan wordt besteed heeft te maken met het feit dat de jaarrekening door de leden van de Aufsichtsrat niet mede wordt ondertekend, maar dat zijn bericht dient om goedkeuring aan de jaarrekening te verlenen alvorens het aan de aandeelhouders wordt voorgelegd. Hoewel bij de beursgenoteerde ondernemingen wel meer de nadruk komt te liggen op berichtgeving over de interne organisatie van de Aufsichtsrat, zoals bijvoorbeeld de samenstelling en het functioneren van de commissies, gaat het veranderingsproces langzaam. Zo kent ook de

---

⁵¹ Zie respectievelijk par. 171 AktG en par. 325 Abs. 1 HGB.

⁵² Zie Lindner 2004, p. 11.

⁵³ Grüning 2011, p. 46.

⁵⁴ Zie Lindner 2004, p. 11.

berichtgeving over de door de Aufsichtsrat verleende goedkeuring een zeer statisch karakter. Een voorbeeld daarvan levert het volgende onderzoek: 'In der Praxis wurde im Zeitraum 2000-2005 von 28 der 30 DAX-30-Unternehmen über die Prüfung des Lageberichts durch den Aufsichtsrat berichtet (....), wobei dies in einem zustimmenden Satz in meist formelhafter Weise geschah. Eine eigene, gar von der des Vorstands abweichende, Einschätzung des Aufsichtsrats wurde in keinem einzigen Fall dargelegt.'⁵⁵

Een aspect waar bij de berichtgeving door een Duitse Aufsichtsrat rekening mee moet worden gehouden is vertrouwelijkheid. In Duitsland lijkt meer dan in Nederland te worden gewezen op het feit dat de leden van de Aufsichtsrat vertrouwelijk om dienen te gaan met de informatie die zij verkrijgen uit hoofde van hun toezichthoudende functie. Dit impliceert dat de Aufsichtsrat niet over al zijn toezichthoudende werkzaamheden even open en volledig kan of zelfs mag rapporteren. Zo is in de literatuur te lezen: '(.....), dass die Pflicht des Aufsichtsrats zur Wahrung von Geheimnis und Vertraulichkeit *Vorrang* hat vor seiner Berichtspflicht. Anders gewendet: hinsichtlich solcher Sachverhalte besteht nicht nur keine Berichtspflicht, sondern Berichte darüber sind dem Aufsichtsrat verboten.'⁵⁶

Hoewel in de Nederlandse vennootschapsrechtelijke verhoudingen niet uitdrukkelijk wordt gewezen op een geheimhoudingsplicht van de (leden van de) RvC, wordt in sommige RvC-verslagen wel bepaalde informatie achterwege gelaten wegens 'de concurrentiegevoelige aard van de desbetreffende informatie'. Hierbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan beleids- en strategieplannen, maar ook de gestelde prestatiecriteria voor beloningen van bestuurders.

Doordat het Bericht des Aufsichtsrats op grond van de wet moet worden opgesteld en openbaar gemaakt, worden twistpunten ter zake in sommige gevallen ter beoordeling aan de rechterlijke macht voorgelegd. Daarbij valt de laatste jaren op dat steeds meer van de Aufsichtsrat wordt verlangd op inzichtelijker wijze te rapporteren en uitgebreider verslag te doen van zijn werkzaamheden. Zo stelt Eibelshäuser: 'Mit den Urteilen des LG Berlin vom 13.12.2004, des LG München vom 10.03.2005 und des OLG Stuttgart vom 15.03.2006 hat die Rechtsprechung diesen langjährigen Weg der Berichterstattung des Aufsichtsrats an die Hauptversammlung verlassen und die Anforderungen an den Inhalt und den Umfang der Aufsichtsratsberichte deutlich erhöht.'⁵⁷ Al deze uitspraken hebben tot doel te komen tot 'Verbesserung der Informationsbasis der Hauptversammlung durch den Aufsichtsratsbericht.'⁵⁸ Zo stelt LG München in de uitspraak in 2005: 'Der Bericht müsse neben der im Gesetz geforderten Angabe über die Zahl der Sitzungen auch Angaben über die Häufigkeit der Prüfung, deren Gegenstand und ihre Methoden enthalten.'⁵⁹ Daarbij lijkt echter wel een onderscheid te mogen worden gemaakt tussen de situatie waarin de vennootschap zich in zogenoemd rustig vaarwater bevindt en het geval waarin zich in het boekjaar bijzondere omstandigheden hebben voorgedaan. Zo komt uit de uitspraak van OLG Stuttgart van 15.03.2006 naar voren dat de Aufsichtsrat uitvoeriger moet berichten jegens de Hauptversammlung. 'Besonders in wirtschaftlich schwierigen Zeiten oder bei risikobehafteten, wegweisenden Entscheidungen muss der Aufsichtsrat der Hauptversammlung über die zentralen Fragestellungen und Schwerpunkte seiner Prüfung der Geschäftsführung berichten. Somit führen wirtschaftliche Schwierigkeiten eines Unternehmens zu einer intensivierten Überwachungspflicht.'⁶⁰

---

⁵⁵ Meibner e.a. 2010, p. 347.

⁵⁶ Meibner e.a. 2010, p. 359.

⁵⁷ Eibelshäuser 2011, p. 113.

⁵⁸ Eveneens Eibelshäuser 2011, p. 114.

⁵⁹ Vgl. LG München vom 10.03.2005, 5HK O 18110/04, S.878.

⁶⁰ Vgl. OLG Stuttgart vom 15.03.2006, 20 U 25/05, S. 379.

6 Belangrijkste conclusies interviews

Hoewel in de literatuur over het algemeen het RvC-verslag als te statisch en te formeel wordt beschouwd, is het merendeel van de geïnterviewden van mening dat de RvC zich in zijn verslaglegging ook zou mogen beperken tot het bespreken van procedurele aspecten van de toezichthoudende werkzaamheden. De algemene opvatting die uit de interviews naar voren komt is dat de toegevoegde waarde van het RvC-verslag op inhoudelijk gebied, bijvoorbeeld op het gebied van strategie en beleid binnen de vennootschap, ook maar zeer gering zou zijn. De RvC wordt geacht zijn goedkeuring te verlenen aan het door het bestuur gevoerde beleid en is tevens medeverantwoordelijk voor de inhoud van het bestuursverslag.

Het is echter wel goed dat in het RvC-verslag informatie wordt verstrekt over het functioneren van de RvC. Daarbij moet gedacht worden aan onder meer de aanwezigheid van individuele commissarissen bij vergaderingen. Op sommige punten mag dit worden uitgebreid. Zo zou bijvoorbeeld ook aanwezigheid bij commissievergaderingen kunnen worden vermeld. Het begrip frequente afwezigheid tijdens vergaderingen, zoals dit nu in de Code is geformuleerd, is onvoldoende duidelijk. Expliciet zou kunnen worden aangegeven wat onder frequent wordt verstaan.

Over punten waar het RvC-verslag wel bijdraagt aan transparantie, zoals het bezoldigingsbeleid en het benoemen van bestuurders, zou volgens een enkeling wellicht wel iets uitgebreider mogen worden gerapporteerd.

Uit de interviews komt naar voren dat de RvC verantwoordelijk is voor wat er in zijn verslag wordt besproken. De praktijk is echter dat veelal de secretaris het verslag opstelt. Dit zou niet een probleem hoeven zijn, mits commissarissen het verslag wel expliciet bespreken tijdens een vergadering. Daar ontbreekt het nu in veel gevallen nog aan.

In algemene zin wordt geconcludeerd dat meer regelgeving niet bijdraagt aan transparantie en dat zelfs tegenwerkt doordat een defensieve houding ontstaat bij commissarissen.

Een enigszins afwijkende mening over de inhoud van de RvC-verslagen bestaat bij de adressanten; de (vertegenwoordiger van) aandeelhouders. Over het algemeen acht deze persoon het nuttig dat wel meer inhoudelijke informatie wordt verstrekt over het toezicht van de RvC. Daarbij wordt met name gedacht aan zaken zoals strategie en risico's en de overwegingen die de RvC ertoe hebben gebracht zijn goedkeuring daaraan te verlenen. In het RvC-verslag moet voorts specifiek aandacht zijn voor de zaken waarvoor de RvC verantwoordelijk is, met name bestuurdersbeloningen, benoemingen en toezicht op het auditproces.

Enkele citaten van de door ons geïnterviewde personen:

- 'De informatiewaarde voor de gebruikers van het RvC-verslag is minimaal.'
- 'De RvC zou zich in zijn verslag meer moeten richten op de onderwerpen waarvoor hij expliciet verantwoordelijk is, zoals bestuurdersbeloning, benoemingen van bestuurders en het steeds belangrijker wordende auditproces. Bij dit laatste moet met name worden gedacht aan de financiële verslaggeving en de interne risicobeheersing.'
- 'Er zou in het RvC-verslag met name nadruk moeten worden gelegd op de managementletter van de accountant: de RvC moet aangeven wat de hoofdlijnen van deze managementletter zijn en hoe met de belangrijkste punten uit de managementletter is omgegaan.'
- 'De auditcommissie van de RvC zou een belangrijkere rol moeten krijgen bij de aansturing van de accountant. Logischerwijs heeft dat tot gevolg dat daar dan ook meer verantwoording over wordt afgelegd in het RvC-verslag.'

- 'Met het oog op Bpb III.1.8 betreffende het vermelden van het houden van een strategie- en risicobespreking, moet voor ogen worden gehouden dat het bestuur verantwoordelijk is voor de strategie en daar verslag van doet in het bestuursverslag. Het zou niet efficiënt zijn om daar ook in het RvC-verslag op in te gaan.'
- 'Het RvC-verslag is in zijn algemeenheid procedureel van aard en moet dat ook blijven.'
- 'Het RvC-verslag heeft zeker toegevoegde waarde naast het directieverslag; je hebt een andere rol waarover verantwoording moet worden afgelegd.'
- 'De niet-onafhankelijkheid van een oud-bestuurder die zitting neemt in de RvC van dezelfde vennootschap zou over moeten zijn na ommekomst van een jaar of vijf.'
- 'Ik denk dat het jaarverslag één van de minst gelezen boekwerken is die op aarde verschijnen.'
- 'Het is belangrijk dat de RvC zich verantwoordelijk voelt voor het RvC-verslag en dat het wat minder constaterend wordt.'
- 'Meer regelgeving zou leiden tot nog meer standaardisering.'
- 'Ook in een two-tier board lees ik als commissaris het bestuursverslag en zeg ik, in voorkomende gevallen, dat er over een bepaald onderwerp te weinig is geschreven.'
- 'Het RvC-verslag vind ik een non-onderwerp. Braaf wordt beschreven wat er allemaal in moet staan, maar voor wie dit waarde heeft, is niet duidelijk.'
- 'De dilemma's en discussies schrijf je niet in het verslag en dat zou je ook niet moeten willen.'
- 'De relatie aandeelhouder-bedrijf vormt zich niet op basis van het jaarverslag.'
- 'Wat mij betreft doen veel bedrijven al meer hun best dan wat op basis van de Code vereist is; ze proberen meer inhoud te geven aan het verslag.'
- 'Als commissarissen het niet eens zijn met passages uit het bestuursverslag, dan wordt dat gecorrigeerd; daarom hoef je niet zo noodzakelijk nog een apart RvC-verslag.'
- 'De verantwoording van de RvC moet met name gaan over de aanwezigheid van commissarissen bij vergaderingen, de vergaderingen van de auditcommissie, remuneratie, etc. Met andere woorden: hoe hebben commissarissen hun taak ingevuld. De inhoudelijke kant zit gewoon bij de RvB.'
- 'Het punt frequente afwezigheid is niet operationeel. Ik zou willen meegeven dit te specificeren, tevens naar vergaderingen van commissies en vergaderingen van de voltallige RvC. Ook bijvoorbeeld werkbezoeken en overleg met de ondernemingsraad: daarmee geeft de aanwezigheid van commissarissen aan hoeveel commitment zij hebben.'
- 'Je hebt te maken met een paradox: hoe meer je vraagt, hoe minder je te weten komt.'
- 'Inzake de wijze waarop de RvC functioneert is wel iets meer transparantie mogelijk, zonder dat het functioneren minder effectief wordt. Als de vereisten aan transparantie echter te ver gaan, legt het dilemma's bloot die in beslotenheid plaatsvinden. Daar zit een hele duidelijke grens; ik maak me

zorgen over het overschrijden van die grens wanneer we voorwaarden gaan stellen aan wat in verslagen terug moet komen.'

- 'Hoewel de jaarrekening belangrijk is (met name ook voor analisten), zou de samenvatting, de kleur en smaak van het bedrijf, met name naar voren moeten komen in het verslag van de RvB en het RvC-verslag.'

7 Conclusies en aanbevelingen

Na vergelijking van de huidige onderzoeksresultaten met resultaten van voorgaande boekjaren, alsmede na het literatuuronderzoek en de rechtsvergelijking met het Verenigd Koninkrijk en Duitsland, komen enkele onduidelijkheden naar voren wat betreft de eisen die de Code 2008 aan het RvC-verslag stelt. In algemene zin lijkt enige onduidelijkheid zowel in de praktijk als in de wetenschap te bestaan over de gewenste inhoud van de RvC-verslagen. Enerzijds lijkt het wenselijk dat de RvC in zijn verslag de inhoudelijke aspecten van zijn werkzaamheden nader belicht, in overeenstemming met zijn eigen verantwoordelijkheid voor de vervulling van de toezichthoudende taken. Anderzijds kan ook worden verdedigd dat in het RvC-verslag kan worden volstaan met de bespreking van de procedurele aspecten van de toezichthoudende werkzaamheden, zoals oorspronkelijk de Commissie Peeters voor ogen stond bij het opstellen van de Veertig Aanbevelingen. De vraag kan worden gesteld in hoeverre een zeer inhoudelijk verslag toegevoegde waarde heeft naast de informatie opgenomen in het jaarverslag (waaronder het bestuursverslag); de RvC wordt geacht zich achter de standpunten van het bestuur te scharen, gelet ook op de medeondertekening van het gehele jaarverslag. Bij de interpretatie van de navolgende best practice-bepalingen lijken zich enkele concrete problemen voor te doen c.q. onduidelijkheden te bestaan:

Bpb III.1.3 sub c: beroep

Bpb III.1.3 vereist dat in het RvC-verslag opgaaf wordt gedaan van enkele nader genoemde persoonlijke gegevens van commissarissen. Over het algemeen kent deze bepaling een hoog nalevingspercentage. Het percentage RvC-verslagen dat melding doet van het 'beroep' van de commissaris, valt echter uit de toon. Ook uit eerdere onderzoeken blijkt dat dit één van de minst vermelde gegevens betreft. Dit lijkt met name het gevolg van de onduidelijkheid die bestaat over de term 'beroep'. Het onderscheid tussen bijvoorbeeld het beroep en hoofdfunctie is niet makkelijk aan te brengen. Het zou dan wellicht ook wenselijk zijn dat hierover door de Commissie nadere uitleg wordt verstrekt.

Bpb. III.1.5: vermelden frequente afwezigheid bij vergaderingen

Volgens Bpb III.1.5 vermeldt het RvC-verslag welke commissarissen frequent afwezig zijn geweest bij de vergaderingen van de RvC. Uit deze bepaling lijkt te kunnen worden afgeleid dat geen vermelding hoeft plaats te vinden van het feit dat geen sprake was van frequente afwezigheid, hoewel dit door het merendeel van de raden van commissarissen wel wordt gedaan. Geen van de RvC-verslagen stelt dat in 2010 sprake was van frequente afwezigheid. Onduidelijk is echter wat onder het begrip frequent dient te worden verstaan. Doordat hierover onduidelijkheid bestaat, verschaffen de RvC-verslagen op dit punt weinig inzicht.

Wenselijk lijkt dan ook dat dit begrip in de Code 2008 nader wordt verklaard alsmede wat Bpb III.1.5 precies verlangt. Een verduidelijking in absolute aantallen is niet goed mogelijk, nu de vergaderfrequentie per RvC sterk kan verschillen. Een afwezigheidspercentage dat als frequent wordt aangemerkt, kan mogelijk uitkomst bieden. Ook zou aansluiting kunnen worden gezocht bij de Duitse Code, waarin een afwezigheid bij meer dan de helft van de vergaderingen in het verslag moet worden gemeld.

Bpb III.1.7: evaluatie functioneren raad van bestuur

Naast het bespreken van het eigen functioneren, dient de RvC ook ten minste eenmaal per jaar buiten aanwezigheid van het bestuur zowel het functioneren van het bestuur als college als dat van de individuele bestuurders te bespreken en de conclusies die hieraan moeten worden verbonden. Na afloop van deze passage is in Bpb III.1.7 te lezen: 'Het verslag van de raad van commissarissen vermeldt op welke wijze de evaluatie van de raad van commissarissen, de afzonderlijke commissies, en de individuele commissarissen heeft plaatsgevonden'. Op grond van deze passage ontstaat het vermoeden dat de RvC derhalve kan volstaan verslag te doen van het evalueren van zijn eigen functioneren. In eerdere onderzoeken is echter ook onderzocht in hoeverre de RvC opgaaf doet van de evaluatie van het functioneren van de raad van bestuur en de individuele

bestuursleden. Naast de vraag of dit op grond van de Code 2008 als verplicht kan c.q. moet worden aangemerkt, rijst de vraag of deze vermelding wenselijk is. Niet alleen zou daardoor meer inzicht worden verkregen over de wijze waarop deze evaluatie door de RvC is uitgevoerd; ook zou meer duidelijkheid kunnen ontstaan over het functioneren van bestuurders alsmede over overwegingen die een rol hebben gespeeld bij hun vertrek. Dergelijke informatie lijkt bovendien interessant, nu de variabele beloning van bestuurders voornamelijk wordt gebaseerd op hun functioneren en de RvC over bepaalde bevoegdheden beschikt deze beloning bij te stellen c.q. terug te vorderen.

Hoofdstuk III.2: onafhankelijkheid

Op grond van Bpb III.2.1 dienen alle commissarissen, met uitzondering van maximaal één persoon, onafhankelijk te zijn in de zin van Bpb III.2.2. Ingevolge Bpb III.2.2 sub a geldt een commissaris onder meer als niet-onafhankelijk indien hij in de vijf jaar voorafgaand *aan de benoeming* werknemer of bestuurders van de vennootschap (inclusief gelieerde vennootschappen als bedoeld in artikel 5:48 Wft) is geweest. In het onderhavig onderzoek is er vanuit gegaan dat met de zinsnede 'voorafgaand aan de benoeming' in deze context ziet op de eerste benoeming van de desbetreffende commissaris c.q. oud-bestuurder. Dit heeft tot gevolg dat de commissaris gedurende zijn gehele aanstelling als niet-onafhankelijk moet worden aangemerkt. De vraag die zou kunnen worden gesteld, is ten eerste of dit de bedoeling is van Bpb III.2 en ten tweede of dit wenselijk is. Voorgesteld zou ook kunnen worden dat de benoeming in Bpb III.2.2 sub a tevens ziet op een eventuele herbenoeming van de commissaris. In dat geval zou de desbetreffende commissaris na de eerste termijn van vier jaar niet meer als afhankelijk behoeven te worden gekwalificeerd indien zijn termijn als bestuurder meer dan één jaar voorafgaand aan zijn eerste benoeming (als commissaris) is geëindigd.

Een tweede vraag is of deze benaderingswijze wenselijk is. De afhankelijkheid van een commissaris die oud-bestuurder is geweest bij dezelfde vennootschap is met name gelegen in zijn betrokkenheid bij het tot stand gekomen beleid en bij zijn (oud-)collega-bestuurders. Met name de betrokkenheid bij het tot stand gekomen beleid zal na een eerste termijn als commissaris van vier jaar aanzienlijk minder zijn.

Hoofdstuk III.5: de (kern)commissies van de RvC

In hoofdstuk III.5 van de Code 2008 zijn enkele principes en best practice bepalingen gewijd aan de samenstelling en het functioneren van de drie kerncommissies van de RvC. Al deze bepalingen lijken specifiek betrekking te hebben op deze drie kerncommissies, te weten de auditcommissie, de remuneratiecommissie en de selectie- en benoemingscommissie. Ook principe III.5 en Bpb III.5.2 lijken alleen van toepassing te zijn op de drie kerncommissies. Principe III.5 bepaalt dat in het RvC-verslag opgave wordt gedaan van de uitvoering van de taakopdracht van de commissies in het boekjaar. Meer specifiek is hierover in Bpb III.5.2 gesteld dat het RvC-verslag de samenstelling van de commissies, het aantal vergaderingen van de commissies en de belangrijkste onderwerpen die aan de orde zijn gekomen vermeldt.

Naast deze drie kerncommissies worden door verscheidene raden van commissarissen echter één of meerdere andere commissies ingesteld, met een specifieke taakopdracht. Bij banken is dit op grond van de Code Banken zelfs verplicht; deze vennootschappen dienen een risicocommissie in te stellen, specifiek belast met het toezicht op het risicobeheer. Bij andere vennootschappen treft men bijvoorbeeld aan een strategiecommissie, een corporate governance commissie, een maatschappelijk verantwoord ondernemen commissie, etc.

Vrijwel alle raden van commissarissen die over zijn gegaan tot de instelling van extra commissies lijken het eerdergenoemde principe III.5 en Bpb III.5.2 in hun verslag toe te passen; ook van deze commissies wordt opgave gedaan van de samenstelling en het functioneren in het boekjaar. Dit lijkt ook wenselijk. De vraag die echter wel rijst is of niet expliciet uit de Code 2008 zou moeten volgen dat hoofdstuk III.5 evenzeer betrekking heeft op deze extra ingestelde commissies. Daarvan lijkt op dit moment geen sprake te zijn, hoewel de meeste vennootschappen die extra commissies hebben ingesteld de desbetreffende informatie wel verschaffen over het functioneren en de samenstelling van deze commissies.

Een tweede vraag die rijst met betrekking tot het functioneren van commissies is de volgende. Zoals uit het onderzoek over boekjaar 2010 is gebleken, wordt bij het vermelden van de belangrijkste werkzaamheden van de commissies in het RvC-verslag veelal volstaan met een opsomming van taken, zonder dat daarop inhoudelijk

wordt ingegaan. Hiermee wordt weinig inzicht verkregen in het functioneren van de commissies. Er zijn echter enkele uitzonderingen; een aantal vennootschappen publiceert als onderdeel van het RvC-verslag de verslagen van de afzonderlijke commissies van de RvC. Een dergelijke wijze van verslaglegging verdient in onze ogen de voorkeur, nu daardoor meer informatie wordt verschaft over de daadwerkelijke uitvoering van de werkzaamheden.

Op grond van Bpb III.5.3 dient elke commissie reeds een verslag van de beraadslagingen en bevindingen uit te brengen aan de RvC. Deze bepaling zou mogelijk kunnen worden uitgebreid met de volgende zinsnede: '(...), welk verslag tevens deel uitmaakt van het verslag van de raad van commissarissen'.

Monistisch bestuursmodel; niet-uitvoerende bestuurders

In het onderzoek over boekjaar 2010 zijn ook de jaarverslagen van vennootschappen met een one-tier board meegenomen. Wat betreft de jaarverslagen van vennootschappen met een dergelijk bestuursmodel is naar voren gekomen dat deze veelal wel verslagen van de afzonderlijke toezichthoudende commissies bevatten, maar dat de niet-uitvoerende bestuurders geen afzonderlijke rapportage opnemen specifiek over de uitvoering van hun toezichthoudende werkzaamheden.

Principe III.8 en de daarbij behorende best practice bepalingen betreffen de werkwijze van niet-uitvoerende bestuurders in een monistisch bestuursmodel. Zo volgt uit Bpb III.8.3 dat het bestuur hoofdstuk III.5 van de Code 2008 toe moet passen. Dit hoofdstuk betreft de instelling en het functioneren van de (kern)commissies. Een vraag die rijst naar aanleiding van deze specifieke bepalingen in de Code 2008 met betrekking tot het functioneren van niet-uitvoerende bestuurders is of deze dienen te worden beschouwd als aanvulling op de overige codebepalingen die betrekking hebben op de (raad van) commissarissen of dat deze bepalingen uitsluitend van toepassing zijn. Met andere woorden, zijn de bepalingen voor (de raad van) commissarissen betreffende de vervulling van toezichthoudende werkzaamheden en het verslagleggen daarover evenzeer van toepassing op de vervulling door niet-uitvoerende bestuurders van hun werkzaamheden en de verslaglegging? Indien dit het geval is, dan zou het jaarverslag naast de verslagen van de afzonderlijke toezichthoudende commissies ook een verslag van de niet-uitvoerende bestuurders dienen te bevatten betreffende de uitvoering van hun toezichthoudende werkzaamheden in het afgelopen boekjaar.

Tegenstrijdige belangen

Principe II.3 en III.6 stellen enkele eisen aan het plaatsvinden van transacties waarbij tegenstrijdige belangen van bestuurders en/of commissarissen een rol spelen. Uit dit principe volgt dat hierbij een belangrijke rol is weggelegd voor de RvC, in de vorm van een goedkeuring van dergelijke transacties. Transacties waarbij tegenstrijdige belangen een rol spelen, moeten op grond van Bpb II.3.4 en Bpb III.6.3 worden gepubliceerd in het jaarverslag met vermelding van het tegenstrijdig belang en de verklaring dat bepaalde best practice bepalingen zijn nageleefd. In het onderzoek van De Bos et al. (2010) is onderzocht of deze vermeldingen zijn opgenomen in de RvC-verslagen over boekjaar 2009. In het onderzoek over boekjaar 2010 hebben wij deze best practice bepalingen niet onderzocht, nu daarin expliciet wordt gesteld dat deze vermeldingen moeten worden opgenomen in het *jaarverslag*. In het NIVRA onderzoek 2010 wordt door de onderzoekers gesteld dat het logischer lijkt voor te schrijven dat deze informatie wordt opgenomen in het RvC-verslag. Overwogen zou kunnen worden of dit inderdaad wenselijker zou zijn. Daarbij kan in aanmerking worden genomen het feit dat bij de transacties waar een tegenstrijdig belang speelt een belangrijke rol is weggelegd voor de RvC.

Bezoldiging commissarissen

Uit principe II.2 volgt dat het verslag van de RvC de hoofdlijnen van het bezoldigingsbeleid van de vennootschap dient te bevatten. Dit betreft specifiek de bezoldiging van bestuurders. In het NIVRA-onderzoek wordt gesteld dat aan het RvC-verslag geen eisen worden gesteld met betrekking tot de vermelding van de bezoldiging van commissarissen. Een enkele RvC gaat hiertoe niettemin over. De onderzoekers van het NIVRA stellen dat de informatie over de bezoldiging van commissarissen niet zou misstaan in het RvC-verslag.

Op grond van principe III.7 wordt de bezoldiging van de commissarissen door de algemene vergadering vastgesteld. Bij de eventuele verplichtstelling van openbaarmaking van deze gegevens, kan voor ogen worden

gehouden dat bij de wenselijkheid hiervan niet dezelfde overwegingen een rol spelen als bij de beloning van bestuurders. Ten eerste zijn discussies over de hoogte van deze beloningen de afgelopen jaren uitgebleven; ten tweede zijn de aandeelhouders de voornaamste stakeholders aan wie hierover verantwoording moet worden afgelegd. Relevante informatie die echter wel voor vermelding in aanmerking zou kunnen komen, is het feit dat de bezoldiging van de commissaris niet afhankelijk mag zijn van de resultaten van de vennootschap en dat van de bezoldiging van commissarissen geen deel uit mogen maken de toekenning van aandelen en/of rechten op aandelen. Ook het feit dat door de vennootschap geen persoonlijke leningen aan commissarissen mogen worden verstrekt, is vermeldenswaardig. Op dit punt zou de Code 2008 mogelijk kunnen worden aangevuld, nu alle voorgaande informatie over de bezoldiging ook in belangrijke mate ziet op de onafhankelijkheid van commissarissen.

Remuneratie bestuurders

Op grond van Bpb II.2.12 dient de RvC naast het opmaken van het remuneratierapport de hoofdlijnen van het bezoldigingsbeleid van bestuurders op te nemen in het RvC-verslag. Tijdens het onderzoek over boekjaar 2010 blijkt dat door de verscheidene vennootschappen verschillend wordt gedacht over welke informatie moet worden verstrekt en de omvang van de hoofdlijnen. Enkele raden van commissarissen beschrijven zeer uitgebreid de componenten van de bezoldiging van bestuurders, terwijl anderen volstaan met een verwijzing naar het elders gepubliceerde remuneratierapport. In sommige gevallen is dit remuneratierapport opgenomen in het jaarverslag direct achter het RvC-verslag. De vraag die rijst is welke toegevoegde waarde het opnemen van de hoofdlijnen van het bezoldigingsbeleid (dient te) hebben naast het remuneratierapport. Dit is ook een punt dat in het NIVRA-onderzoek onder de aandacht wordt gebracht: 'Onduidelijk is waar die hoofdlijnen uit bestaan en hoe deze rapportage van de commissarissen zich verhoudt tot het remuneratierapport'.

Bijlage A: Biografische gegevens commissarissen

Tabel A3.3
Biografische gegevens commissarissen

BP III.1.3	AEX		AMX		AScX		Lokaal		Totaal	
	RvC- verslag	elders	RvC- verslag	elders	RvC- verslag	elders	RvC- verslag	elders	RvC- verslag	elders
Aantal fondsen	20		24		21		36		101	
Geslacht	14	5	9	12	12	8	19	12	54	37
Leeftijd	15	5	9	15	12	9	18	16	54	45
Beroep	2	1	2	4	4	3	3	2	11	10
Hoofdfunctie	14	6	9	15	12	9	17	16	52	46
Nationaliteit	15	5	9	14	13	8	18	16	55	43
Relevante nevenfuncties	14	6	9	14	10	9	17	16	50	45
Tijdstip eerste benoeming	15	5	9	14	12	7	18	15	54	41
Lopende termijn	13	5	9	15	14	7	17	13	53	40

Bijlage B: Indirecte eisen RvC-verslag

Tabel B3.12

Indirecte eisen: activiteiten RvC op basis van toezichttaken

BP III.1.6	AEX	AMX	AScX	Lokaal	Totaal
Aantal fondsen	20	24	21	36	101
a) Realisatie doelstellingen	19	22	17	24	82
Genoemd in CG-hoofdstuk	0	0	0	1	1
b) Strategie- en risico's	20	24	21	33	98
Genoemd in CG-hoofdstuk	0	0	0	1	1
c) Interne risicobeheersing- en controlesystemen	20	23	21	27	91
Genoemd in CG-hoofdstuk	0	0	0	4	4
d) Financiële verslaggevingsproces	20	24	21	28	93
Genoemd in CG-hoofdstuk	0	0	0	3	3
e) Naleving wet- en regelgeving	14	19	12	8	53
Genoemd in CG-hoofdstuk	0	0	0	4	4
f) Verhouding aandeelhouders	5	13	7	6	31
Genoemd in CG-hoofdstuk	4	2	0	1	7
g) Relevante MVO-aspecten	17	18	7	5	47
Genoemd in CG-hoofdstuk	1	0	3	5	9

Literatuurlijst

Baums (2001)

Th. Baums, *Bericht der Regierungskommission Corporate Governance*, Stuttgart 2001.

Beckman (2008)

H. Beckman, *Hoofdpijnen van het jaarrekeningenrecht*, Deventer: Kluwer 2008.

Blau (1977)

P.M. Blau, *Inequality and Heterogeneity*, New York: Free Press 1977.

Bloembergen (1974)

E. Bloembergen, *De raad van commissarissen. Het commissarissysteem*, Alphen aan den Rijn: Samson Uitgeverij 1974.

Bos (1994)

J.A.M. Bos e.a., *Bestuur en toezicht: taken, verantwoordelijkheden, aansprakelijkheden van bestuurders en commissarissen. Serie Recht en Praktijk, Deel 71*, Deventer: Kluwer 1994.

Breek en Draisma (2010)

J.F. Breek en P.W. Draisma, 'Zelfevaluatie door raden van commissarissen, tussen ambitie en realiteit', *Goed Bestuur* 2010(3), p. 18-25.

Commissie Frijns (2008)

Monitoring Commissie Corporate Governance Code, *Rapport over de evaluatie en actualisering van de Nederlandse corporate governance code*, juni 2008.

Commissie Maas (2009)

Adviescommissie Toekomst Banken, *Naar herstel van vertrouwen*, april 2009.

Conger et al. (1998)

J.A. Conger, D. Finegold en E.E. Lawler (1998), 'Appraising Boardroom Performance', *Harvard Business Review*, 136-148.

Conger et al. (2001)

J.A. Conger, E.E. Lawler en D.L. Finegold, *Corporate Boards: New Strategies for Adding Value at the Top*, San Fransisco: Jossey-Bass 2001.

Debus (2010)

M. Debus, *Evaluation des Aufsichtsrats: Theoretische Grundlagen und empirische Befunde* (diss. Marburg), Wiesbaden: Gabler Verlag 2010.

EC (2010)

Europese Commissie, 'Green Paper, Corporate governance in financial institutions and remuneration policies', Brussel, COM(2010), 284 final.

EC (2011)

Europese Commissie, 'Green Paper, The EU corporate governance framework', Brussel, COM(2011) 164 final.

Eibelhäuser (2011)

B. Eibelhäuser, *Unternehmensüberwachung als Element der Corporate Governance*, Springer Fachmedien Wiesbaden GmbH 2011 (Dissertation Goethe-Universität Frankfurt am Main, 2010).

Van Eyck van Heslinga en Schoenmakers (2005)

H. van Eyck van Heslinga en J. Schoenmakers, *Codes en Commissarissen*, Van Vliet Uitgevers 2005.

FRC (2010)

Financial Reporting Council, *Revisions to the UK Corporate Governance Code (formerly the Combined Code)*, mei 2010.

FRC (2011)

Financial Reporting Council, *Guidance on board effectiveness*, maart 2011.

Glasz (1995)

J.R. Glasz, *Enige beschouwingen over zinvol commissariat*, Deventer: Kluwer 1995.

Goleman et al. (2002)

D. Goleman, R. Boyatzis en A. McKee (2002), *Primal leadership: Realizing the power of emotional intelligence*, Boston, Mass.: Harvard Business School Press.

Grüning (2011)

M. Grüning, *Publizität börsennotierter Unternehmen*, Springer Fachmedien Wiesbaden GmbH 2011.

Van den Hoek (2006)

P.C. van den Hoek, 'Verantwoording en de Raad van Commissarissen', *Ondernemingsrecht* 2006, 103, p. 343-347.

Huse (2007)

M. Huse, *Boards, Governance and Value Creation*, Cambridge: Cambridge University Press.

Kiel en Nicholson (2005)

G.C. Kiel en G.J. Nicholson, 'Evaluating boards and directors', *Corporate Governance: An International Review* 13(5), p. 613-631.

Kiel et al. (2005)

G.C. Kiel, G.J. Nicholson en M.A. Barclay, *Board, Director and CEO evaluation*, Sydney: McGraw-Hill 2005.

Klaassen (2010)

A.G.H. Klaassen, 'Corporate governance-verklaring', *Ondernemingsrecht* 2010, 30, p. 158-165.

Kroeze (2005)

M.J. Kroeze, 'Onafhankelijkheid van commissarissen', *Ondernemingsrecht* 2005, 92, p. 272, 278.

Lindner (2004)

T. Lindner, *Interpretation eines Geschäftsberichts*, Books on Demand GmbH, Norderstedt Germany 2004.

Lückerath et al. (2010)

M. Lückerath-Rovers, M.A. Scheltema en A. de Bos, 'Het RvC-verslag: weinig inzicht in toezicht', *Maandblad voor Accountancy en Bedrijfseconomie* 2010, november, p. 575-587.

Lückerath (2011)

M. Lückerath-Rovers, *Mores Leren, Soft Controls in Corporate Governance* (oratie Nyenrode), Breukelen: Nyenrode Business Universiteit 2011.

Meibner e.a. (2010)

G. Meibner e.a. (red.), *Gesammelte Schriften*, Walter de Gruyter GmbH & Co. KG, Berlin/New York 2010.

Minichilli et al. (2007)

A. Minichilli, J. Gabrielsson en M. Huse, 'Board Evaluations: Making a fit between the purpose and the system', *Corporate Governance: An International Review* 15(4), p. 609-622.

Neubauer (1997)

F. Neubauer, 'A Formal Evaluation of the Chairman of the Board', *Corporate Governance: An International Review* 5(3), p. 160-165.

Onderzoek over boekjaar 2001 en 2006

H. van Ees, R.B.H. Hooghiemstra, G. van der Laan en D.B. Veltrop (2007), *Diversiteit binnen de raden van commissarissen van Nederlandse beursgenoteerde vennootschappen*. Groningen, RUB-FEB, Corporate Governance Insights Centre 2007.

Onderzoek over boekjaar 2008

D.H.M. Akkermans, H. van Ees, C.L.M. Hermes, R.B.H. Hooghiemstra, G. van der Laan en T.J.B.M. Postma (2008), *Diversiteit binnen de raden van commissarissen van Nederlandse beursgenoteerde vennootschappen*, Groningen: RUB-FEB, Corporate Governance Insights Centre 2008.

Onderzoek over boekjaar 2009

Rijksuniversiteit Groningen, Universiteit Utrecht en Universiteit Antwerpen, *Samenstelling en functioneren van de raden van commissarissen van Nederlandse beursgenoteerde vennootschappen*, november 2010.

Raaijmakers (2009)

M.J.G.C. Raaijmakers, *Ondernemingsrecht (Pitlo)*, Deventer: Kluwer 2009.

Schuit (2010)

S.R. Schuit, *The Chairman makes or breaks the board, De rol van de Chairman van Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen*, Amsterdam: Gopher 2010.

Sepmeier (2004)

Sepmeier, *Hoe is het gesteld met de Corporate Governance in Nederland: de Code Tabaksblat: eigendomsstructuren – beschermingsconstructies*, Erasmus Universiteit Rotterdam 2004.

Sick (2003)

S. Sick, *Die Effizienzprüfung des Aufsichtsrats*, Düsseldorf: Hans-Böckler-Stiftung 2003.

Spencer Stuart (2004)

Spencer Stuart, *Board Index – The Netherlands*, Amsterdam: Spencer Stuart Executive Search 2004.

Timmerman (2009)

L. Timmerman, 'Grondslagen van geldend ondernemingsrecht', *Ondernemingsrecht* 2009, 2, p. 4-13.

Veltrop en Van Manen (2010)

D.B. Veltrop en J.A. van Manen, 'De hete aardappel van zelfevaluatie binnen raden van commissarissen', *Goed Bestuur* 2010(1), p. 34-40.

Verdam (2009)

A.F. Verdam, 'Van verantwoording en verslag van commissarissen', in: *Met Recht*, Deventer: Kluwer 2009, p. 511.

Vletter-van Dort (2009)

H.M. Vletter-van Dort, 'Toezichthouder versus toezichthouder', in: *Bestuur en Toezicht. Uitgaven vanwege het Instituut voor Ondernemingsrecht. Deel 67*, Deventer: Kluwer 2009, p. 135-148.

Webster (2007)

M. Webster (red.), *The Director's Handbook*, Londen: Pinsent Masons 2007.